

გრძანებათა და ინსტრუქციათა
ქ რ ე ბ უ ლ ი

3

С Б О Р Н И К

ПРИКАЗОВ И ИНСТРУКЦИЙ

МИНИСТЕРСТВА ПРОСВЕЩЕНИЯ ГРУЗИНСКОЙ ССР

მ ა რ ტ ი

თბილისი 1973

ქ. მარტოშვილი ს.ს. ხაჭ
სახ. ლომიძის რ. სპობო
ბიბლიოთეკა

F3809

საქართველოს სსრ განათლების მინისტრს
ამხ. თ. ვ. ლაშქარაშვილს

მოსხმენებითი ბარათი

ასპინძის რაიონის სახალხო განათლების განყოფილებისა და
სკოლების მუშაობის შესახებ

ბრიგადამ საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს სასკოლო ინსპექტორების შ. ლომიძის (ხელმძღვანელი), ჯ. კიკნაძის, გაზეთ „სახალხო განათლების“ მუშაკის გ. ბუთხუზას, პედაგოგიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის მუშაკის დ. კომლაძის, ქ. თბილისის ლენინის სახელობის რაიონის სასკოლო ინსპექტორის პ. მაისურაძის, ბ. ძნელაძის სახ. პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლის მეთოდისტის ნ. თორაძის მონაწილეობით 1972 წლის 21-დან 29 ნოემბრამდე შეისწავლა ასპინძის რაიონის სახალხო განათლების განყოფილების და სკოლების მუშაობა.

შემოწმებით დადგინდა, რომ ასპინძის რაიონის სახალხო განათლების განყოფილება ძირითადად დაკომპლექტებულია სათანადო ცენტრისა და გამოცდილების მქონე მუშაკებით. სპეციალობების მიხედვით მუშაკები სწორად არიან შერჩეული, მხოლოდ არ ჰყავთ ინსპექტორ-მეთოდისტთა შორის მათემატიკა-ფიზიკისა და ქიმიის სპეციალისტი.

სკოლების დირექტორები და მათი მოადგილეები სპეციალობების მიხედვით არ არიან სწორად შერჩეული. ასპინძის, აწყვიტის, ტოლოშის, ნაქალაქევის საშუალო სკოლების დირექტორები და დირექტორის მოადგილეები სასწავლო-აღმზრდელობით მუშაობის დარგში ისტორიკოსები, ხოლო კობარეთის საშუალო სკოლის დირექტორი და მისი მოადგილე ისტორიისა და ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალისტებია, ღიზაბავრის საშუალო სკოლისა კი გეოგრაფიისა და ისტორიის ასეთივე მდგომარეობაა რეაწლიან სკოლებშიც.

რაიონის სკოლებს აკლია ფიზიკა-მათემატიკისა, ენისა და ლიტერატურის და უცხოური ენების სპეციალური სახელდობრ, აწყვიტის საშუალო სკოლას ფიზიკა-მათემატიკისა და გერმანული ენის, ნაქალაქარის საშუალო სკოლას ფიზიკის, ხიზაბავრის საშუალო სკოლას ფიზიკისა და რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლები აკლია.

რაიონში არის 8 საშუალო, 10 რვაწლიანი და 2 დაწყებითი სკოლა. სკოლების დისლოკაცია სწორია, არსებობს 9 სასკოლო ინტერნატი, 225 აღსაზრდელით, რომელთაგან სახელმწიფო კვებაზეა—116. სასკოლო ინტერნატებში არ არის შექმნილი პირობები ცხოვრებისა და სწავლებისათვის, ისინი მოთავსებულია შეუფერებელ, დაქირავებულ შენობებში. კვების ორგანიზაცია არ არის მოვარაგებული.

რაიონში გარკვეული მუშაობაა გაწეული სკოლების მატერიალური ბაზის განსამტკიცებლად. უკანასკნელ წლებში ამენდა ხიზაბავრის საშუალო, იღუმალას, ძველის რვაწლიანი სკოლები; 7—8 საკლასო ოთახი მიუშენდა ნაქალაქარისა და ტოლოშის საშუალო სკოლებს. ყოველწლიურად სკოლების კაბინეტ-ლაბორატორიების სასწავლო მოწყობილობის შესაძენად იხარჯება 4 ათასზე მეტი მანეთი.

სახალხო განათლების განყოფილება სისტემატურად ამოწმებს სკოლების მუშაობას და შემოწმების შედეგები განსახილველად შეაქვს რაიონის ხელმძღვანელ ორგანოებში. მიმდინარე სასწავლო წელს შესწავლილ იქნა ხიზაბავრის და დამალის საშუალო, სართის, თივის, რუსთავის, ოთის, მარგავის, იღუმალას რვაწლიანი და ნიჩგორის დაწყებითი სკოლების მუშაობა. შემოწმების შედეგები განხილულ იქნა რაინახჭოს აღმასკომის სხდომაზე და გამოვლინებულ ნაკლოვანებათა აღმოსაფხვრელად დასახულ იქნა საჭირო ღონისძიებანი.

კარგად მუშაობს მეთოდური კაბინეტი (გამგე გ. დათიაშვილი). კაბინეტთან არსებობს სექციები ყველა სასწავლო დისციპლინაში, რომელთაც გააჩნიათ წლიური სამუშაო გეგმა და ამ გეგმის მიხედვითაც წარმართავენ მთელ მუშაობას. ახალ სასწავლო გეგმებსა და პროგრამებზე გადასვლასთან დაკავშირებით კაბინეტმა გადაამზადა 103 მასწავლებელი. კაბინეტს აქვს ნაკლიც, სუსტია რაიონის მასწავლებელთა მონაწილეობა რაიონულ და რესპუბლიკურ პედაგოგიურ კითხვაში, გასულ—1971—1972 სასწავლო წელს რეს-

პუბლიკურ პედაგოგიურ კითხვაში მონაწილეობა არ მიუღია არც ერთ მასწავლებელს. მიმდინარე სასწავლო წელსაც არცერთი მასწავლებელი არ ამზადებს მოსხენებას პედაგოგიური კითხვისთვის.

შემოწმებულ სკოლაში ცალკეული სასწავლო დისციპლინების სწავლება შემდეგ სურათს იძლევა:

კარგად ასწავლიან ქართულ ენასა და ლიტერატურას ასპინძის საშუალო სკოლის მასწავლებლები ნ. კუკავა, ს. ხაზალიშვილი; ხიზაბავრის საშუალო სკოლის მასწავლებელი ი. ბალიაშვილი, იდუმალას 8-წლიანი სკოლის მასწავლებელი ხ. მელიქიძე. ისინი გულმოდგინედ ემზადებიან გაკვეთილებისათვის, იყენებენ სწავლების აქტიურ მეთოდებს, მასალას მოსწავლისათვის გასაგებად და მისაწვდომად გადასცემენ და უზრუნველყოფენ გადაცემულის თანმიმდევრულად, დასისტემებულად და მტკიცედ შეთვისებას მოსწავლეთა მიერ. მოსწავლეთა საკონტროლო, საკლასო და საშინაო წერით ნამუშევრებს ასწორებენ გულდასმით, აანალიზებენ შეცდომებს და სხვა.

— დამაკმაყოფილებლად ასწავლის ქართულ ენასა და ლიტერატურას ტოლოშის საშ. სკოლის მასწავლებელი ც. შველიძე, ნაქალაქევის საშუალო სკოლის მასწავლებელი რ. კავილაძე.

ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა ერთი ნაწილი არ ცდილობს აიმაღლოს თავისი პროფესიული დონე; გრძნობს რა უკონტროლობას, მუშაობს ძველებურად, საფუძვლიანად არ იცნობს ახალ მეთოდებს, თვალსაჩინოებას და ტექნიკურ საშუალებებს, რის გამო მათი მოსწავლეები დაბალ ცოდნას ამჟღავნებენ. ასეთ მასწავლებლებს, კერძოდ, მიეკუთვნება ქ. ხრიკაძე (ასპინძის საშ. სკოლა). V კლასში მის მიერ დამსული საკონტროლო კითხვები ზერელე, არაფრისმთქმელი იყო. უცნობი სიტყვები არ განუმარტავს (თემა—დემნა შენგელაიას „მეოთხე ძმა“). მასწავლებელმა ვერ ახსნა ონავარას მიზანი, საბჭოთა ბავშვის მისწრაფება, მისი გმირული სული და ა. შ. მასწავლებელი გაკვეთილის თემას ვერ იყენებს მოსწავლეთა იდეურ-პოლიტიკური აღზრდისათვის.

ნაქალაქევის საშუალო სკოლის მასწავლებელმა ვ. მაისურაძემ დაბალ დონეზე ჩაატარა გაკვეთილი IX კლასში. გაკვეთილი დ. ჭონქაძის „სურამის ციხე“ მოსწავლეებმა არ იცოდნენ. ვერ გადმოსცეს ნაწარმოების შინაარსი და ვერც მისი გარჩევა შეძლეს. მოსწავლეები თბრობისა და კითხვებზე პასუხის გაცემისას უშვებდნენ უხეშ შეცდომებს, რასაც მასწავლებელი არ ასწორებდა.

რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა მომზადების შემოკმედებითად მომუშავეთა რიცხვი ძალზე მცირეა. შეგვიძლია დავასახელოთ მხოლოდ ე. ს. გოგოლაძე (სპინძის საშუალო სკოლა). იგი ფლობს რუსულ ენას, გულდასმით ემზადება თითოეული გაკვეთილისათვის, მეცადინეობისას იყენებს თვალსაჩინოებას და სწავლების აქტიურ მეთოდებს.

აქვე სკოლაში რუსულ ენასა და ლიტერატურას V—VII კლასებში ასწავლის ე. ტ. ჩიხლაძე, რომელიც ფლობს ენას, სავანს, მაგრამ არ იყენებს სწავლების ახალ მეთოდებს.

აღნიშნულ სკოლაში V, VI, IX და X კლასებში რუსულ ენასა და ლიტერატურას ასწავლის ი. ვ. თოღაძე. მის გაკვეთილზე სუფევს მუშაობის ერთფეროვნება. ერთი გაკვეთილი მეორისაგან არ განსხვავდება. კლასი პასიურია. მოსწავლეთა პასუხები სუსტია.

მასწავლებელი გაკვეთილზე ენობრივად გაუმართავ წინადადებებს წარმოთქვამდა, მაგალითად: „Михеил“, „Почти на каждом годе спрашиваю“, „Она переехала в Москве“, „Кроме того, что он учился военное дело“, „Какая государство воевала, против Советской власти?“, „Наша страна вела справедливая война“ и т. п.

რაიონის სკოლებში რუსული ენისა და ლიტერატურის სწავლების მდგომარეობის შემოწმებამ გვიჩვენა, რომ ზოგიერთი მასწავლებელი არ იყენებს სწავლების აქტიურ მეთოდებს. კერძოდ, არ სთულებს ახალი პროგრამის ძირითადი მოთხოვნილებები. არ ტარდება ხუთწუთიანი საუბრები, არ ექცევა სათანადო ყურადღება მოსწავლეთა მიერ სიტყვების სწორად წარმოთქმას, თუმცა თვით მასწავლებლებიც უშვებენ შეცდომებს. ნაკლები ყურადღება ექცევა სალექსიკონო მუშაობას (არ არის თემატური და ალფაბეტური ლექსიკონები), ძალიან ბევრი დრო ეთმობა მოსწავლეთა ინდივიდუალურ გამოკითხვას. ფონეტიკური გამოკითხვის დროს იშვებენ ქართულ ენას.

ასეთ მასწავლებელთა რიცხვს მიეკუთვნებიან: ა. მ. ხუციშვილი, ვ. ნ. საგატელიანი (ხიზაბავრის საშუალო სკოლა), თ. ნ. მალრაძე, მ. ნ. გურეშიძე (ოშორის საშ. სკოლა).

ოშორის საშ. სკოლაში რუსულ ენასა და ლიტერატურას ასწავლიან არასპეციალისტები. თ. მალრაძე—ისტორიკოსია, რომელიც რუსული ენისა და ლიტერატურის დასწრებულ-დაუსწრებელი კურსების მსმენელია, რაც ალბათ დაეხმარება მას მუშაო-

ბის გარდაქმნაში ახალი მოთხოვნების შესაბამისად. მასწავლებლებმა გურუშიძემ, როგორც ენის უცოდინარმა, ხელი უნდა აიღოს რუსული ენის სწავლებაზე.

ყველა ზემოაღნიშნულ სკოლაში საკონტროლო, საკლასო და საშინაო წერის რვეულები ტოვებს არასასიამოვნო შთაბეჭდილებას. ზოგიერთ სკოლაში საერთოდ არ ასწორებენ საკლასო-საშინაო რვეულებს. ნაწერებში არ ჩანს წერითი სამუშაოების მრავალფეროვნება. რვეულები არ არის სათანადოდ გაფორმებული. მასწავლებლები სათანადოდ არ არიან გაცნობილნი წერითი სამუშაოების სახეებსა და შეფასების ნორმებს.

რუსულ ენასა და ლიტერატურაში ახალ პროგრამებზე გადასვლასთან დაკავშირებით, ასპინძის რაიონის განათლების განყოფილება და მისი მეთოდური კაბინეტი გარკვეულ მუშაობის ეწყვეა. მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის მიერ გაგზავნილი თემატიკის მიხედვით (წარმოებს მეცადინეობა V და IX კლასების იმ მასწავლებლებთან, რომელთაც არ გაუვლიათ გადასამზადებელი კურსები, მეცადინეობა მიმდინარეობს თვეში ორჯერ).

მათემატიკის მასწავლებელთა ერთი ნაწილი გულმოდგინედ მუშაობს თავისი იდეურ-პოლიტიკური და პედაგოგიურ-მეთოდური დონის ასამაღლებლად, ბეჯითად ემზადება ვაკვეთილისათვის და სათანადო შედეგსაც აღწევს. ამ მხრივ გამოირჩევიან: ს. ზედგენიძე (ასპინძის საშ. სკოლა), კ. თევდორაძე (ხიზაბავრის საშ. სკოლა) და მ. ნემსაძე (იღუმალას რვაწლიანი სკოლა).

არადამაკმაყოფილებლად არის დაყენებული მათემატიკის სწავლება დაბა ასპინძის საშუალო სკოლის მე-5 კლასში. ვაკვეთილის თემა იყო „დადებითი და უარყოფითი რიცხვები“, მიზანს შეადგენდა ვარჯიში უარყოფითი რიცხვების გაყოფაზე. მასწავლებელმა ს. ლეკიშვილმა ვაკვეთილი დაიწყო მიცემული დავალების შემოწმებით. გამოძახებულ მოსწავლეთა წერითი დავალების შესრულების სისწორე არ შეუმოწმებია და მათი ცოდნა არაობიექტურად შეაფასა „5“-სა და „4“-ზე, დასახელებული მოსწავლეების წერითი დავალების რვეულების შემოწმებისას აღმოჩნდა, რომ დავალების შესრულებისას დაშვებული პიონდათ უხეში შეცდომები: ე. ი. მოსწავლეები ვერ ფლობენ ათწილადის მთელ რიცხვზე და ათწილადის ათწილადზე გაყოფას, არა აქვთ ნათელი წარმოდგენა, თუ როგორ იცვლება მოქმედებათა შედეგები კომპონენტების ცვლილებასთან დაკავშირებით, ვერ ადგენენ სხვადასხვანიშნიანი

რიცხვების განაყოფის ნიშანს. ასევე მეთოდურად დაბალ დაბალ
ჩაატარა VI¹ კლასში გეომეტრიის გაკვეთილი მასწ. შ. გ. სანდო-
ძემ, სადაც გადასაცემი მასალა იყო „სამკუთხედების ტოლობის
პირველი ნიშანი“. აღმოჩნდა, რომ მასწავლებელი ნაკლებად ამუ-
შავებს მოსწავლეებს ამოცანების ამოხსნაზე, არ იყენებს სწავლე-
ბაში დიდაქტიკურ მასალას.

დაბალ დონეზე წარმარმართა მასწავლებელმა დ. ი. ცინცაძემ
გეომეტრიის გაკვეთილი X² კლასში. მასწავლებელს არ მოუხდენია
წერითი დავალების შესრულების შემოწმება, დასვა ფრონტალური
კითხვები, რომლებიც არაფრის მომცემი იყო ახალი მასალისათვის.
ახსნა ახალი მასალა—პირამიდის მოცულობა, სადაც არ გამოუყე-
ნებია დიდაქტიკური მასალა—სამკუთხა პრიზმის მოდელი, რომე-
ლიც იშლება სამ ტოლ დიდ პირამიდად. ახსნილი მასალის გან-
მტკიცება არ მოუხდენია, მოსწავლეებს უჭირთ უმარტივესი ტრი-
გონოანეტრიული განტოლების ამონახსნის ზოგადი სახით ჩაწერა;
მოქმედებანი ირაციონალურ ერთწევრებზე, ვერ ადგენენ ტრიგო-
მეტრიულ იგივეობაში შემავალი არგუმენტის დასაშვებ მნიშვნე-
ლობებს, უჭირთ და ვერ ამყარებენ ურთიერთდამოკიდებულებას
მართკუთხა სამკუთხედის გვერდებსა და კუთხეებს შორის.

სერიოზული ნაკლოვანებებით ხასიათდება მათემატიკის სწავ-
ლებს მეცხრე კლასებში აღგებრასა და ელემენტარულ ფუნქციებში
გამოსაკითხი მასალა იყო „ბიკვადრატული განტოლება“, ხოლო
გადასაცემი მასალა—„მეორე ხარისხის ორუცნობიანი სისტემის
ამოხსნა“. მასწავლებელმა არაორგანიზებულად შეამოწმა წერითი
დავალება, ვერ გამოავლინა, თუ ვის ჰქონდა დავალება შესრულე-
ბული დამოუკიდებლად. კლასის ვერცერთმა მოსწავლემ ვერ შეძლო
ორუცნობიანი პირველი ხარისხის განტოლებიდან ერთი უცნობი
სიდიდის განსაზღვრა მეორე უცნობის დახმარებით. მოსწავლეთა მიერ
დაშვებული არსებითი ხასიათის შეცდომები სწორდებოდა მასწავ-
ლებლის მიერ რვეულში ჩახედვით, სადაც წინასწარ გამოყვანილი
ჰქონდა მიცემული სისტემა და ბოლოს, მიუხედავად ამისა, ამო-
ხსნების შემოწმება ვერ მოახერხეს. შეეცადნენ მეორე ანალოგი-
ური სისტემის ამოხსნას, მაგრამ ვერ ამოხსნეს, მიუხედავად მას-
წავლებლის აქტიური ჩარევისა. მოსწავლეთა ცოდნის დანე ძალზე
დაბალია. ვერ ანსხვავებენ განტოლებას იგივეობისაგან, ვერ აძლე-
ვენ გეომეტრიული ინტერპრეტაციას წრფივი უტოლობის ამონახსნს,

ვერ ერკვევიან თუ როდის აქვს წრფივ განტოლებათა სისტემას ერთადერთი, უამრავი და როდის არა აქვს ამონახსნები.

მასწავლებელი ც. კუნელაშვილი ასწავლის სამ მეცხრე კლასს, სადაც ჩატარებული აქვს საკონტროლო წერები. სამივე კლასში შედგენილი აქვს ერთი და იგივე ვარიანტის ამოცანები და მაგალითები. წერის სახეები არ არის დაცული, გასწორების ხარისხი დაბალია. მასწავლებელს გაბარული აქვს არსებითი ხასიათის შეცდომები, ვხვდებით საკონტროლო წერის ნიშნების გადასწორებას თვით საკონტროლო წერის რვეულებში.

მეცხრე კლასის გეომეტრიის კურსში პირველ მეოთხედში ისწავლება პლანიმეტრიიდან თემა—„რიცხვითი მიმდევრობა“ და შემდეგ წრეწირის სიგრძისა და წრის ფართობის გამოანგარიშება.

პროგრამული მასალის გავლის თანმიმდევრობა დაცული არ აქვს, აღნიშნულ თემაზე საკონტროლო წერაც არ აქვს ჩატარებული. დაახლოებით 20 ოქტომბრიდან მასწავლებელს უნდა დაეწყო გეომეტრიის სტერეომეტრიული კურსის შესწავლა, მაგრამ იმდენად აქვს პროგრამული მასალის გავლის თანმიმდევრობა აჩეული, რომ მან 21 ოქტომბერს ჩაატარა საკონტროლო წერა სტერეომეტრიულ ამოცანებზე.

არაფრით არაა გამართლებული, რომ ასეთი მომხდების მასწავლებელი იყოს „ნორჩ მათემატიკოსთა“ წრის ხელმძღვანელი.

ნაკლოვანებებით ხასიათდება მათემატიკის ხწავლება ტოლოშის საშკალო სკოლაში (მასწ. რ. ველიჯანაშვილი). IX კლასში გიეტას თეორემის ჩამოყალიბებისას მოსწავლეები უშვებენ შეცდომებს: „დაყვანილი კვადრატული განტოლების ფესვთა ჯამი უდრის მეორე კოეფიციენტს მიზიდაპირე ნიშნით, ხოლო ფესვთა ნამრავლი კი თავისუფალ წევრს თავისივე ნიშნით“, რასაც მასწავლებელი არ ასწორებს.

მაალი მასალა არ აუხსნია მასწავლებელს და მოსწავლეები ავარჯიშა მაგალითებზე—კვადრატული განტოლების ამოუხსნელად გამოიანგარიშონ ფესვთა კუბების ჯამი. მოსწავლეებს უჭირთ მრავალწევრის მრავალწევრზე გამრავლება, მოქმედებანი ირაციონალურ ერთწევრებზე.

ჩატარებული აქვს საკონტროლო წერები (VII—X კლ) სადაც დაცული აქვს ნორმები, მაგრამ საკონტროლო წერისათვის X კლასში მიცემული აქვს ისეთი მაგალითები, რომლებიც საკლასო სამუშაოზე

არის ამოხსნილი. საკონტროლო წერის გასწორებისას აქვს უხეში შეცდომები.

IX—X კლასებში პროგრამული მასალის თანმიმდევრობა არ არის დაცული. (IX კლასში გეომეტრიაში არ არის გავლილი „რიცხვითი მიმდევრობანი“—X კლასში ალგებრასა და ელემენტარულ ფუნქციებში გამოვრება 16 საათი მიზნობრივად არაა გამოყენებული). მე-10 კლასში საკონტროლო წერაზე ალგებრასა და ელემენტარულ ფუნქციებში 14 მოსწავლიდან 12 მოსწავლემ არა-დამაკმაყოფილებელი შეფასება მიიღო.

შედარებით უკეთესი გაკვეთილი ჩაატარა მეხუთე კლასში მასწავლებელმა ა. მელიქიძემ. გაკვეთილის თემა იყო „დადებითი და უარყოფითი რიცხვები“. გადასაცემი მასალა—„ვარჯიში უარყოფითი რიცხვების გაყოფაზე“. მოსწავლეებმა ციან მოქმედებების ჩატარება რაციონალურ რიცხვებზე, გამოსახულების რიცხვითი მნიშვნელობის გამოანგარიშება ასოს დასახელებული მნიშვნელობისათვის და სხვ. ნიშანზე გამოძახებულ მოსწავლეებს აფასებს ობიექტურად, მაგრამ, ამასთან, იგი არ აწარმოებს დამოუკიდებელ მუშაობას, არ ასწორებს წერითი დავალების რვეულებს. V—VI კლასებში დაცული არ აქვს საკონტროლო წერის ნორმები. მასწავლებელთან ერთად შევარჩიეთ სახელმძღვანელოდან მაგალითები და ჩავატარეთ საკონტროლო წერა მე-6 კლასში. შედეგი ასეთი არის: 10 მოსწავლიდან „3“ დაიმსახურა 2 მოსწავლემ და ნიშანი „2“—8 მოსწავლემ. სკოლაში არ არის შექმნილი მათემატიკის მასწავლებელთა მეთოდგაერთიანება.

სერიოზული ნაკლოვანებებით ხასიათდება მათემატიკის სწავლება ხიზაბავრის საშუალო სკოლის VII და IX კლასებში (მასწავლებელი ს. პლაჭიაშვილი). VII კლასში გამოსაკითხი მასალა იყო „ნაკვეთის ფართობის გაზომვა“, გადასაცემი მასალა—„მართკუთხედის ფართობი“. მასწავლებელმა გაკვეთილზე შეამოწმა მოსწავლეთა მიერ წერითი დავალების შესრულების სისწორე და დაიწყო თეორიული მასალის გამოკითხვა. გამოძახებულ მოსწავლეს გაკვეთილის თხრობა უჭირდა და აქტიურად ერეოდა თვით მასწავლებელი. მოსწავლის მიერ დაშვებული უხეში შეცდომა „პალეტი არის ფართობის საზომი ერთეული“ მასწავლებელმა ვერ შენიშნა. მასწავლებლის მიერ დასმული კინხვები მეთოდურად არ იყო გამართული. ასე მაგ.: „რომლის გვერდები ტოლია თუ არა?“, „მართკუთხედის რომელი გვერდებია სწორი და რომელი არა?“, „მართკუთხედის დიაგონალები ტოლია თუ არა?“. ახალი მასალა „მართკუთხე-

დის ფართობი“ ახსნა ლექციური მეთოდით, ი'ე რომ მოსწავლე-
 ები უმოქმედოდ ისხდნენ. ამოხსნა ერთი ამოცანა—„მაროკოელი
 დის ფართობის გამოანგარიშებაზე“; თვით მასწავლებელი უშვებს
 ჩანაწერში შეცდომას. ვერცერთმა მოსწავლემ ვერ შეძლო კითხ-
 ვებზე: კვადრატულ მეტრში რამდენი არია?, ჰექტარში რამდენი
 კვადრატული მეტრია ან რამდენა არია და სხვა. პასუხის გაცემა
 მეთოდურად დაბალ დონეზე წარიმართა მის მიერ IX კლასში გა-
 დაცემულ გეომეტრიის გაკვეთილი, სადაც გამოსაკითხი მასალა
 იყო „სიბრტყეების პარალელობა“. როგორც აღმოჩნდა, აღნიშნული
 თეორიული მასალა არ იცოდნენ მოსწავლეებმა, წერითი დავალება
 არცერთ მოსწავლეს არ ჰქონდა შესრულებული. მასწავლებელმა
 თეორიული მასალის არცოდნაზე ყურადღება არ გაამახვილა და
 გადავიდა ამოცანის ამოხსნაზე ყოველგვარი ანალიზის გარეშე.
 ამოცანის ამოხსნისათვის შედგენილი ნახაზი არ იყო სრულ-
 ყაოილი. არ უჩვენა უზილავი ხაზები. დაფასთან ამუშავა შე-
 დარებით ძლიერი მოსწავლე თავისი ზედამხედველობის ქვეშ,
 დანარჩენი მოსწავლეები მექანიკურად იწერდნენ დაფიდან. შევ-
 ნიშნავთ, რომ ამოცანა „ამოხსნა“ ისე, რომ პასუხი ვერ მიიღეს,
 შეცდომა დაუშვეს გამოსახულების გარდაქმნა-გამარტივებაში. დას-
 მულ კითხვებზე: „როგორ გამოვიანგარიშოთ სექტორის, სეგმენტის
 და რგოლის ფართობი?“, რაში მდგომარეობს სიბრტყის ძირითადი
 თვისებები? ვერცერთმა მოსწავლემ ვერ უპასუხა. ჩატარებული
 აქვს საკონტროლო წერები, სადაც დაცული არ აქვს წერის ნორ-
 მები და თემატიკა. გასწორების ხაზისხი დაბალია—გაპარულ აქვს
 უხეში შეცდომები. მის მოსწავლეებს უჭირთ ალგებრულ გამოსა-
 ხულებში შემაჯავლი ასოების დმს (დასაშვებ მნიშვნელობათა სიმ-
 რივლის) დადგენა. საკონტროლო წერის ნიშნები არ არის შეტანი-
 ლი უურნალოში.

მეთ. ხე კლასებს მასწავლის მასწავლებელი თ. გ. მექოშვილი,
 დღემდე ჩატარებული უნდა ჰქონდეს 10 საკონტროლო წერა
 ჩატარებული აქვს—4, წერის ნიშნები უურნალოში არ არის ფიქსი-
 რებული, ასევე, დამუშავებული მასალა სისტემურად არ შეაქვს
 უურნალოში. მასწავლებელი საკონტროლო წერებს ატარებს ძალზე
 მოუხმადებლად. 17 თქტომ ერს მის მიერ ჩატარებულ წერაზე 19
 მოსწავლიდან ნიშანი „2“ დაიმსახურა 11 მოსწავლემ.

ჩვენს მიერ ჩატარებულ საკონტროლო წერაზე 20 მოსწავლი-
 დან (IV² კლ.) „3“ მიიღო 6 მოსწავლემ და „2“ 14 მოსწავლემ.
 მასწ. მექოშვილს არაობიექტურად აქვს ნიშნები გამოყვანილი.

ასევე არასასურველი შედეგი მივიღეთ საკონტროლო წერაზე კლასში (მასწ. კ. თედორაძე), 24 მოსწავლიდან ნიშანი „3“ სახურა 12 მოსწავლემ და „2“—12 მოსწავლემ.

ნაქალაქევის საშუალო სკოლაში მათემატიკის სწავლება მინდობილი აქვთ დამწყებ მასწავლებლებს ი. ბერიძეს (IV—VI—VIII—IX კლ.) და თ. მაისურაძეს (V—VII—X კლ.), რომლებსაც დამთავრებული აქვთ გორის პედინსტიტუტის დაუსწრებელი განყოფილება, ისინი დაბალ აკადემიურ დონეზე ატარებენ გაკვეთილებს.

დამაკმაყოფილებლადაა დაყენებული მათემატიკის სწავლება იდუმალას 8-წლიანი სკოლის VII—VIII კლასებში. სადაც ასწავლის სკოლის დირექტორი ი. აბულაძე.

შემოწმებულ სკოლებში არსებობს ფიზიკის კლას-კაბინეტები და სათავსოები სადემონსტრაციო და ლაბორატორიული ხელსაწყო-იარაღებისათვის.

ასპინძის საშუალო სკოლის ფიზიკის კაბინეტში (გამგე დ. მალრაძე) არ არის დაბნელების სისტემა (აკეცილი ფარდები ინახება სათავსო ოთახში), ხელსაწყო-იარაღები განყოფილებების მიხედვით დაულაგებელი და მოუვლელი ინახება შეუშინავ კარაღებში. სასკოლო გამანაწილებელი ფარი დაუმონტაჟებელია.

ასევე მოუვლელია ფიზიკის ხელსაწყო-იარაღები ხიზაბავრის საშუალო სკოლაში. ამასთან ერთად, აქ შექმნილია რამდენიმე ცალი ერთიდაიგივე სადემონსტრაციო ხელსაწყო. ჰავალითად, ელექტრომეტრი—8 ცალი, დეფორმაციის შესასწავლი ხელსაწყო—2 ცალი, რუმკიფის კოჭი—3 ცალი, ცენტრიდანული მანქანა—2 ცალი, ბაროგრაფი—3 ცალი (ასეთი ხელსაწყოები კაბინეტში უნდა იყოს თითო ცალი, გარდა ელექტრომეტრისა) მაშინ, როდესაც კაბინეტი საკმაოდ ღარიბია ხელსაწყო იარაღებით. ამ მხრივ, ანალოგიური მდგომარეობაა ნაქალაქევის საშუალო სკოლაშიც.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ რაიონში არ არსებობს არცერთი სკოლა, რომლის ფიზიკის კაბინეტი იყოს კეთილმოწყობილი და სრულყოფილად პასუხობდეს ახალი პროგრამით ფიზიკის სწავლების თანამედროვე მოთხოვნებს, რის გამო არცერთ სკოლაში ფიზიკის სწავლება კარგად არ არის დაყენებული.

დამაკმაყოფილებლადაა დაყენებული ფიზიკის სწავლება ასპინძის საშუალო სკოლაში. მასწავლებელი ჯ. გრიგალაშვილი კარგად ფლობს საგანს, სათანადოდ ემზადება გაკვეთილებისათვის. მსჯელობს გამართული და დამაჯერებელი ენით, მაგრამ სწავლე-

ბაში ნაკლებად იყენებს თვალსაჩინოებას და სწავლების ტექნიკურ საშუალებებს. ჯ. გრიგალაშვილის მიერ ჩატარებული გაკვეთილები VIII და X კლასებში დამაკმაყოფილებელი იყო. ახალ მასალაზე შეგნებულად გადასვლისათვის მასწავლებელი ეყრდნობოდა წინათ შესწავლილი მასალის ცოდნას, რაც თავის მხრივ ხელს უწყობდა მასალის ღრმად და საფუძვლიანად შესწავლას. მოსწავლეები ძირითადად ფლობენ საპროგრამო მასალას, მაგრამ, ამასთან ერთად, უჭირთ ზოგიერთი ფიზიკური მოვლენის და თვისების გარჩევა (მაგ. ინერცია, ინერტულობა), VIII კლასში ათვლის სისტემის რაციონალურად შერჩევა, ვექტორული განტოლებიდან სკალარულზე გადასვლა და სხვ. დამაკმაყოფილებლად მუშაობს ამავე სკოლის ფიზიკის მასწავლებელი დ. შალვაძე. ასევე დამაკმაყოფილებლად დაყენებული ფიზიკის სწავლება ოშორის საშუალო სკოლაში. მასწავლებელ ალ. რობაქიძეს გავლილი აქვს დანელოვნების 1-წლიანი კურსები. მას პროგრამის მიხედვით კარგად აქვს შედგენილი კალენდარული გეგმა. ყოველი გაკვეთილისათვის გულმოდგინედ ემზადება, იყენებს მეთოდურ და დამხმარე ლიტერატურას. IX კლასის მოსწავლეებმა მყარი სხეულების დეფორმაციაზე და სითბურ გაფართოებაზე დამაკმაყოფილებელი ცოდნა გამოავლინეს, მაგრამ სუსტად იციან გაზების კანონები და მოლეკულურ-კინეტიკური თეორიის ძირითადი საკითხები. ახალი მასალა—„მოცულობითი გაფართოება“ მასწავლებელმა თბრობის მეთოდით დამაკმაყოფილებლად ახსნა. მან საკმაოდ არ გაამახვილა ყურადღება მოცულობითი გაფართოების კოეფიციენტის ფიზიკურ შინაარსზე. ამ მასალის ახსნის დროს უმჯობესი იყო მასწავლებელს გამოეყენებინა საუბრის მეთოდი, რითაც მიადწევდა მოსწავლეთა აქტივობას ახსნის მსვლელობაში.

შედარებით სუსტი ცოდნა გამოავლინეს ამავე მასწავლებლის VIII და X კლასის მოსწავლეებმა.

ფიზიკის სწავლების საქმეში არსებობს სერიოზული ნაკლოვანებანი:

ნაქალაქევის საშუალო სკოლაში ფიზიკას ასწავლიან საგნის არასპეციალისტები, დამწყები მასწავლებლები თ. მაისურაძე და ი. ბერიძე.

VII კლასში მასწავლებელმა თ. მაისურაძემ მეცნიერულად და მეთოდურად გაუმართავი გაკვეთილი ჩაატარა. გამოსაკითხი თემა: „დუდილი. ორთქლად ქცევის და კონდენსაციის კუთრი

სითბო“ მოსწავლეებმა არ იცოდნენ. ისინი ვერ პასუხობდნენ კითხვებზე: „როგორ პროცესს ეწოდება დუღილი“, „რა ძალები ძოკმედებს ორთქლით სავსე ჰაერის ბუშტულაზე, როცა ის სითხეში იშვოფება?“, „რას ეწოდება ორთქლადქცევის კუთრი სითბო?“, „რას გვიჩვენებს ორთქლად ქცევის კუთრი სითბო?“ და სხვა.

კლასმა გავლილი მასალის უცოდინარობა გამოამჟღავნა. მოსწავლეებმა აო იციან ფიზიკური სიდიდეების განმარტებები და მათი საზომი ერთეულები (მაგ. წყლის კუთრ სითბოტევადობას ზოგიერთი მოსწავლე წერს ასე: C° . ზოგი—ასე $100C^{\circ}$ და ზოგიც ასე— $4200C^{\circ}$).

მასწავლებელმა ახალი მასალა—„სითბოს გაანგარიშების მაგალითები“ მოსწავლეებს ვერ აუხსნა. მან § 37-ში მოცემული პირველი ამოცანის ამოხსნა დაწერა დაფაზე, მაგრამ ვერ გააგებინა, საიდან გაჩნდა ფორმულა.

მასწავლებელი საუბრის დროს უშვებდა შეცდომებს. მაგალითად: „წყალი და რძე ერთსა და იმავე ტემპერატურაზე დუღს“, „ამიიკის წონა ანუ მასა“ და სხვ.

ასევე სუსტი გაკვეთილი ჩაატარა ამავე სკოლის მასწავლებელმა ი. ბერიძემ IX კლასში, მაგრამ იგი საუბრის დროს მეცნიერული ხასიათის შეცდომებს არ უშვებდა. მოსწავლეებმა გავლილი საპროგრამო მასალის სუსტი ცოდნა გამოამჟღავნეს. მათ არ იციან მოლეკულურ-კინეტიკური თეორიის ძირითადი განტოლება, ტემპერატურის ცნება, მეხდღლევ-კლაპეირონის განტოლება, იდეალური გაზი, შარლის კანონი, ზედაპირული ეხერგია, კაპილარული მთვლენები. ვერ ხსნიას სახელმძღვანელოში დამოუკიდებლად ამოსახსნელ ამოცანებს. მასწავლებელმა ი. ბერიძემ წელს პირველად დაიწყო მუშაობა სკოლაში, ამიტომ მას დირექციის მხრიდან მეტი დახმარება და კონტროლი უაჭიროება.

ანალოგიური ნაკლოვანებანი აქსიათებდა ხიზბავრის საშუალო სკოლის ფიზიკის მასწავლებლის (სპეციალობით მათემატიკოსი) ი. ლევიშვილის მიერ ჩატარებულ გაკვეთილს IX კლასებში, ტოლოშის საშუალო სკოლის მასწავლებლის ალ. მელიქიძის მიერ ჩატარებულ გაკვეთილს IX კლასში (იგი შედარებით კარგად მუშაობს X კლასში) და ამავე სკოლის მასწავლებლის (სპეციალობით ქიმიკოსი) გ. ბუხრაშვილის მიერ ჩატარებულ გაკვეთილს VI კლასში.

დამაკმაყოფილებლად ასწავლის ქიმიას ასპინძის საშუალო სკოლის მასწ. ლ. ბრეგაძე.

ნაქალაქევის საშუალო სკოლაში ქიმიას ასწავლის ბიოლოგი
 ე. გავაშელი. VII კლასის მოსწავლეები ვერ ერკვევიან ქიმიის დაწ-
 ყებით ცნებებსა და კანონებში, ვერ განმარტავენ ფიზიკურ და ქი-
 მიურ მოვლენებს, არ იციან ქიმიის ძირითადი კანონები ნივთიერე-
 ბების მასისა და შედგენილობის მუდმივობის, ატომურ-მოლეკულური
 მოძღვრების ძირითადი დებულებები. მოსწავლის მიერ დაშვებული
 შეცდომების გასწორება ვერ შეძლო მასწავლებელმა. ახალი მასალა
 —ქანგბადის მიღება-თვისებები —7 წუთში ახსნა ზეპირსიტყვიე-
 რად, ცდების გარეშე. სრული უცოდინაობა გამოაჩვენა აგ-
 რეთვე ამავე სკოლის IX კლასის მოსწავლეებმაც. ვერ აღგენენ
 ფორმულებს და ტოლობებს ვალენტობის გამოყენებით, არ იციან
 ქანგვა-აღდგენის საკითხები, ვერ განმარტავენ ელექტროლიტური
 დისოციაციის თეორიის თვალსაზრისით ფუძეებს, მკავებსა და
 მარილებს, ვერ აღგენენ ნაერთთა სტრუქტურულ ფორმულებს.

ქიმიის სწავლების საქმეში მოუთმენელი მდგომარეობა გა-
 მოვლინდა ხიზაბავრის საშუალო სკოლაში (მასწ. ს. ყრუაშვილი),
 მასწავლებელს დამთავრებული აქვს თბილისის ბუშკინის სახელობის
 პედ ინსტიტუტის ქიმია-ბიოლოგიის ფაკულტეტის დაუსწრებელი
 განყოფილება. ქიმიას ასწავლის 1967 წლიდან. მასწავლებელი
 ს. ყრუაშვილი ვერ ფლობს, ამ საგანს, თვითონ ვერ ერკვევა პროგ-
 რამული მასალის ძირითად საკითხებში. ვერ აღგენს ნაერთთა
 სტრუქტურულ ფორმულებს, არ ესმის ქიმიის ისეთი მნიშვნელო-
 ვანი საკითხები, როგორცაა ქანგვა-აღდგენის პროცესი. არ ტარ-
 დება ცდები, ლაბორატორიული და პრაქტიკული სამუშაოები.
 IX—X კლასის მოსწავლეები საპროგრამო მასალაში უცოდინარო-
 ბას ამჟღავნებენ.

დაბალ დონეზე ტარდება ქიმიის გაკვეთილები ტოლოშის
 საშუალო სკოლაში. მასწ. გ. ბუხრაშვილი სათანადოდ არ ემზადება
 გაკვეთილებისათვის, ვერ ფლობს ცდების ჩატარების ტექნიკას,
 უინტერესოდ გადასცემს გაკვეთილებს. ამასთან, არ აწარმოებს
 გავლილი მასალის თანმიმდევრულ გამეორებას, არ აძლევს მოს-
 წალებს დავალებებს ამოცანების ამოხსნაზე, რის გამო შემოწმებულ
 კლასებში (IX—X კლ.) მოსწავლეები საპროგრამო მასალის საკი-
 თებში უცოდინარობას ამჟღავნებენ. IX კლასის მოსწავლეები ვერ
 ერკვევიან ელექტროლიტური დისოციაციის ძირითად დებულებებ-
 ში, ვერ ხსნიან, თუ რატომ არ ატარებს ელექტროდენს მყარი

მატილები. ვერ ადგენენ ქიმიურ ტოლობებს ამფოტერულ ლეზზე ($Al_2O_3 + 4NaOH = 2Na_2AlO_2 + H_2O$). შეცდომებს ქაშაველებიც ვერ ასწორებს. X კლასის მოსწავლეები ვერ ერკვევიან გავილი მასალის ძირითად საკითხებში, არ იციან ბენზოლის თვისებები, ეთილენის მიღება-გამოყენება, დიენური ნახშირწყალბადების და სხვა საკითხები. ვერცერთმა მოსწავლემ ვერ ამოხსნა უმატავესი ამოცანა—„როგორია გაზის მოლ-წონა, თუ 15 ლიტრი მოცემული გაზი იწონის 0,7 გრამს“. მოუვლელია ქიმიის სათვალს-ჩინო მასალები, უწყსრიგოდ არის ჩაყრილი კარადებში, არ ტაოდება ცდები და პრაქტიკული სამუშაოები.

დამაკმაყოფილებლად არის დაყენებული ბიოლოგიის სწავლება ასპინძის (მასწ. გ. თარაშვილი), ტოლოშის (მასწავლებლები გ. ბუხრაშვილი, ა. მედიქიძე), ოშორის (მასწ. კ. ლაზარაშვილი) საშუალო სკოლებში.

გარკვეული ხარვეზებით ხასიათდება ბიოლოგიის სწავლება ხიზაბავრის საშუალო სკოლაში. მასწ. უ. ხუციშვილი V კლასში მასალი.—„თესლის გაღვივების პირობების“ შესახებ გამოკითხვისას მოსწავლეთა მიერ დაშვებულ შეცდომებს ყოველთვის არ ასწორებდა, სახელდასახ.: რადგან თესლის აღმოცენების ერთ-ერთ პირობას წარმოადგენს ჰაერო-ჟანგბადი, ამიტომ ჰიქაში, რომელშიც ანადურარი წყალია, თესლი არ აღმოცენდება. მოსწავლე კი პირიქით ამბობს, რასაც მასწავლებელი არ ასწორებს. მასალის—„თესვის დროს“ ახსნისას მასწავლებელს არაფერი უთქვამს იმაზე, რომ თესვის სიღრმე დამოკიდებულია ნიადაგის თვისებებზე, ქვიშნარ ნიადაგებში თესვის თავისებურებებზე და ა. შ.

VIII კლასში კი მასწ. უ. ხუციშვილმა მასალის—„სისხლისა და ლიმფის მოძრაობა ორგანიზმში“ გადაცენისას თვალსაჩინოებად გამოიყენა სახელმძღვანელოდან ამოხეული პატარა სქემა და არა დიდად და კარგად გამოსახული სქემა.

უფრო ცუდი მდგომარეობაა ნაქალაქევის საშუალო სკოლაში მასწ. ე. გავაშელი სუსტად ფლობს საკანს და მისი სწავლების მეთოდებს. IX კლასში მასალის—„ბრძოლა არსებობისათვის“ მოყოლისას მოსწავლეები უშვებდნენ შეცდომებს, რასაც მასწავლებელი არ არ ასწორებდა. მაგ. მოსწავლე ამბობს: არსებობისათვის ბრძოლის (მესამე ფორმა არის ბრძოლა ადგილობრივ პირობებთან, ნაცვლად არაორგანული ბუნების არახელსაყრელ პირობებთან ბრძოლისა. მასწავლებელმა ვერ შეძლო ახალი მასალის — „სახლო-

ბათა შორის რთული დამოკიდებულება“ გასგებად ახსნა, რისთვისაც მოსწავლეთა მომზადების დონე ძალზე დაბალია. გაიზარდა ასპინძის საშუალო სკოლისა, შეპოწმებულ სკოლებში არ ტარდება საკონტროლო წერები. სკოლებში სათანადოდ არ არის მოწყობილი სასწავლო კაბინეტები და ნაკლებად ზრუნავენ მათ შეკვებაზე. სასკოლო მიწის ნაკვეთებზე არ წარმოებს საცდელი მუშაობა და ა. შ.

კარგადაა დაყენებული ისტორიის სწავლება ხიზაბავრის საშუალო სკოლაში. მასწავლებელი ა. ველიჯანაშვილი სათანადოდ ემზადება გაკვეთილებისათვის და მას მაღალ მეცნიერულ და იდეურ დონეზე ატარებს. VI კლასის მოსწავლეებმა შეგნებულად გადმოიცეს, რატომ წარმოადგენდა შუა საუკუნეების ქალაქი ციხე-სიმაგრეს, რატომ ცდილობდნენ ქალაქები სენიორებისაგან განთავისუფლებას, ვინ შედიოდა ქალაქის მოსახლეობის შემადგენლობაში და ა. შ. ასევე კარგად მუშაობს ამავე სკოლას მასწავლებელი პ. პაპაშვილი.

ტოლოშის საშუალო სკოლის (მასწ. პ. წინწყალაძე) VIII კლასის მოსწავლეებმა კარგად იციან ისტორიული ფაქტები და მოვლენები, მათ ზუსტად განმარტეს ბურჟუაზიის პროგრესული, რევოლუციური როლი ფეოდალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში, ბურჟუაზიის ისტორიული შეზღუდულობა, რატომ ქმნის ბურჟუაზია თავის მესაფლავეს—პროლეტარიატს, ზა იწვევს კრიზისებს, რატომ სდება ბურჟუაზიული საზოგადოება მწარმოებლური ძალების შეკუმდკოში განვითარების შემფერხებლად, რატომ არის მარქსიზმი გადატრიალება მეცნიერებაში საზოგადოების შესახებ და ა. შ.

კარგად ისწავლება საზოგადოებათმცოდნეობა ასპინძის საშუალო სკოლაში. მასწავლებელმა ნ. დიასამიძემ მოხდენილად ახსნა „სახალხო მეურნეობის გეგმაზომიერი განვითარება“. სოციალისტური წარმოების განვითარების ტემპები, სახალხო მეურნეობის გეგმაზომიერი, პროპორციული განვითარების კანონი, ლაგეკმეს ამოცანება და მკოოდები. მასწავლელის მიერ დასმულ კითხვებზე: სოციალისტური საკუთრების ფორმები; მათი საერთო ნაშნები და განსხვავებანი, სახელმწიფო საკუთრების წამყვანი როლი, სახელმწიფო საწარმოები, მათი მართვა, კოლმეურნეობა, მასი ფონდები, შრომის ორგანიზაცია და ანაზღაურება, პარაღი საკუთრება და სხვ. მოსწავლეთა პასუხები: იყო სრული, ზუსტი, ამომწურავი, ბოლომდე გააზრებული, გაცნობიერებული და ვაგე-

F3809

სახელმწიფო რესპუბლიკის სს. საქ. სსრ
ბიბლიოთეკა

ბული. მოხდენილად გადასცა სსრ კავშირის ისტორიის გაკვეთილები — „ახალგაზრდობა მიდის მამათა გზით. ამრავლებს მათ დიდებას“ ნაქალაქევის საშუალო სკოლის მასწავლებლმა ბ. ზაზაძემ. მისი თხრობა იყო მშვიდი, ბუნებრივი და მიზიდველი. მოსწავლეები აქტიურად მიჰყვებოდნენ თხრობის მსვლელობას, თხრობის დროს მასწავლებელი მძიმათავდა ჩართულ შეკითხვებს, რამდენად გაიგეს მოსწავლეებმა თხრობის გარკვეული მონაკვეთი. საჭირო შემთხვევაში კვლავ უბრუნდებოდა საკითხის ამა თუ იმ სახით გაშუქებას და მომდევნო საკითხზე მხოლოდ მას შემდეგ გადადიოდა, როცა გარკვეული იქნებოდა, რომ კლასმა ეს საკითხი დაძლია. სწორედ ამით აიხსნება, რომ მოსწავლეებმა შეგნებულად იცოდნენ გაკვეთილი — „საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობა. მონოლითური ერთიანობა“. მათ ზუსტად და ამომწურავად გადპოსცეს სკკპ ამოცანები საგარეო პოლიტიკის დარგში და ახალი ხეთწლედის ძირითადი ამოცანები, პარტიის ამოცანები სოციალურ-პოლიტიკური განვითარების დარგში და სხვ.

ისტორიის სწავლების საქმეში არსებობს გარკვეული ნაკლოვანებანი: ნაქალაქევის საშუალო სკოლის VI კლასის მასწავლებელა შ. მაისურაძე ვერ ახერხებს სახელმძღვანელო წიგნის დაუხმარებლად გადასცეს გაკვეთილი, მეცნიერულად და იდეურად გაუმართავ გაკვეთილებს ატარებს, არასწორად განმარტავს გაკვეთილის მიზანს, მაგ. ახალი მასალის — „კათოლიკური ეკლესიის ძლიერება დასავლეთ ევროპაში“ — მიზნად გვგმაში უწერია — „შეასწავლოს მოსწავლეებს კათოლიკური ეკლესიის ძლიერება დასავლეთ ევროპაში“ — არ ისახავს მიზნად უჩვენოს მოსწავლეებს კათოლიკური ეკლესიის რეაქციული როლი. ამით უნდა აიხსნას, რომ წინა მასალა — „ვაჭრობის განვითარება“ მოსწავლეებმა სუსტად იცოდნენ. მათ სრულყოფილად ვერ განმარტეს სოფლის მეურნეობისა და ხელოვნების განვითარებასთან ერთად რატომ ვითარდებოდა ვაჭრობა, ქალაქების წარმოშობასა და ვაჭრობის განვითარებასთან ერთად რატომ გახდა გლეხის შრომა უფრო ნაყოფიერი. მოსწავლეებმა ვერაფერი თქვეს ლუბეკელი ვაჭარი ბრიუგეში წასვლისას რა საქონელს წაიღებს და რა გზით უფრო მოსახერხებელი იქნება მგზავრობა ან ვენეციელა ვაჭარი შამპანის ბაზარზე წასვლისას რა საქონელს წაიღებს, რა გზით წავა, რა სიძნელებებს და ხიფათს წააწყდება გზაში.

ანალოგიური ნაკლოვანებანი ახასიათებდა ამავე სკოლის მასწავლებლის გ. ბერიძის ჩატარებულ გაკვეთილს VIII კლასში.

დამაკმაყოფილებელი მომზადება გამოამუშავნეს საქართველოს ისტორიაში ტოლომის საშუალო სკოლის VII კლასის (მასწ. დ. მელიქიძე) და ასპინძის საშუალო სკოლის IX კლასის (მასწ. ა. ზაზაძე) მოსწავლეებმა

რაიონის სკოლებში არაა მოწყობილი ისტორიის კაბინეტები და არ ეწევიან სამხარეთმცოდნეო მუშაობას, მაშინ, როდესაც ამ რაიონში მრავლდება ხელოვნების უნიკალური ძეგლები.

კარგადაა დაყენებული გეოგრაფიის სწავლება ასპინძის საშუალო სკოლაში. მასწავლებელი გ. გურგენიძე მოსწავლეებისათვის სხვადასხვა სახის სესიებით გასაგებად, მისაწვდომად ხსნის მასალას. ამიტომ მოსწავლეებს საპროგრამო მასალის მკვიდრი და საფუძვლიანი ცოდნა გააჩნიათ. სახელდობრ, VIII კლასის მოსწავლეებმა ზუსტად განსაზღვრეს ცენტრალური შავიყინადაგიანი რაიონის ეკონომიურ-გეოგრაფიული მდებარეობა, მისი მეურნეობის თანამედროვე სპეციალიზაცია, ასევე საფუძვლიანად დაახასიათეს საოლქო ცენტრების ეკონომიური გეოგრაფია და ა. შ.

დაბალ დონეზე დგას გეოგრაფიის სწავლება ხიზაბავრის საშუალო სკოლაში. მასწავლებელი ს. ადგიშვილი არ ემზადება გაკვეთილებისათვის, არ იყენებს სწავლებაში თვალსაჩინოებას. VI კლასში გაკვეთილზე მასწავლებელს არ ჰქონდა გლობუსი მაშინ, როდესაც სკოლას რამოდენიმე სხვადასხვა სახის გლობუსი აქვს. ვერ განსაზღვრეს გლობუსზე უმოკლესი მანძილი ანტარქტიკიდან სამხრეთ ამერიკამდე და ავსტრალიამდე; ვერ გაზომეს ანტარქტიკის განფენილობა პოლუსიდან ნაპირებამდე ნულოვან და 180° მერიდიანების გასწვრივ, ასევე ვერ განსაზღვრეს ატლასის რუკის მიხედვით საბჭოთა სამეცნიერო-კვლევითი სადგურების—ვოსტოკისა და მოლოდიოენაის კოორდინატები, რადგან ატლასის რუკა არცერთ მოსწავლეს და არც მასწავლებელს არ ჰქონდათ. მასწავლებელმა ვერ ჩამოთვალა ყველა საბჭოთა სამეცნიერო-კვლევითი სადგურა — მირანი, ვოსტოკი, კომსომოლსკაია, პიონერსკაია, სოკეტსკაია, ნოვოლაზარესკაია, მიწვდომლობას პოლუსი. მან რუსი მოკზაურების—ბელინსკაუზენისა და ლაზარევის, ნორვეგიელი და ინგლისელი მოკზაურების—ამუნდსენისა და სკოტის არქტიკის გამოკვლევებისათვის მოწყობილი გმირული ექსპედიცია არ

გამოიყენა მოსწავლეების გმირობისა და სიმამაცის სულისკვეთებით აღზრდისათვის. მასწავლებელი ვერ ასახელებს და ვერ უჩვენებს მოსწავლეებს შავი ზღვიდან ხმელთაშუა ზღვაში სრუტეებსა და ზღვას—ბოსფორის სრუტეს, მარმარილოს ზღვას, დარდანელის სრუტეს და ეგეოსის ზღვას.

რაიონში მუშაობს 97 გახანგრძლივებული დღის ჯგუფი, სადაც სწავლობს 2.000-ზე მეტი მოსწავლე. ყველა სკოლაში არ არის უზრუნველყოფილი გახანგრძლივებული დღის ჯგუფების აღსაზრდელთა კვების ორგანიზაცია, ამიტომ, მეცადინეობის შემდეგ, ბავშვები შედიან სახლებში, სადილობენ და ხელახლა ბრუნდებიან სკოლაში. ყველა აღმზრდელი არ მუშაობს სათანადო მონღომებით. ასპინძის საშუალო სკოლის გახანგრძლივებული დღის ჯგუფის აღმზრდელი ვ. ცისკარიძე სრულიად არ ეხმარება აღსაზრდელებს გაკვეთილების მომზადებაში. შემოწმების დღეს მან სამუშაოს დამთავრების შემდეგ ვერ გვითხრა, რა სახის საშინაო დავალებს პქონდათ მოსწავლეებს და როგორ შეასრულეს იგი.

1971—1972 სასწავლო წელს რაიონის საშუალო სკოლა დაამთავრა 199-მა კაცმა, რომელთაგან უმადლეს სასწავლებლებში მისაღებ გ მოცდებს აბარებდა—137, აქედან წარმატებით ჩააბარა გამოცდები და ჩაირიცხა უმადლეს სასწავლებლებში 6 კაცი, რაც ნათლად ადასტურებს, რომ სკოლები ვერ აძლევენ მოსწავლეებს ცალკეულ სასწავლო დისციპლინებში პროგრამით გათვალისწინებული საკითხების მტკიცე და საფუძვლიან ცოდნას. ასევე, 191 რვაკლასდამთავრებულიდან მეცხრე კლასებში სწავლობს—163, პროფტექნიკურ სასწავლებლებში—19, ტექნიკუმებში—5.

ასპინძის (დირექტორი ნ. დიასამიძე), ტოლოშის (დირექტორი პ. წინწყალაძე), ნაქალაქევის (დირექტორი ბ. ზაზაძე) საშუალო სკოლებს მოფიქრებული და განზრებული სამუშაო გეგმები აქვთ, მათში გათვალისწინებულია მუშაობის შინაარსი და პერსპექტივა სამუშაო დროის გარკვეულ მონაკვეთში.

ზოგიერთი სკოლის სამუშაო გეგმა არ პასუხობს მოთხოვნილებას მაგ. ხიზაბავრის საშუალო სკოლის (დირექტორი გ. დათიაშვილი) სამუშაო გეგმაში შესასრულებელ საკითხებს არ აქვს მიწერილი შესრულების კალენდარული ვადები. არაა გათვალისწინებული საყოველთაო-საშუალო განათლებაზე გადასასვლელად დონისძიებების განხორციელება. ცალკეული სასწავლო დისციპლინების სწავლებაში თვალსაჩინოებისა და ტექნიკურ საშუალებათა

გამოყენების, საპროგრამო მასალების გავლისა და ათვისების რისკის, პოლიტექნიკური ციკლის დისციპლინების სწავლების მდგომარეობის, მოსწავლეთა წერითი კულტურის, აღმზრდლობითი მუშაობის, პროლეტარული ინტერნაციონალიზმის, საბჭოთა პატრიოტიზმისა, ხალხთა შორის მეკობრობის სულისკვეთებით მოსწავლეთა აღზრდის, მოსწავლეთა ესთეტიკური აღზრდის, მშობლებთან პედაგოგიური პროპაგანდის ორგანიზაციის და სხვ. საკითხები.

ხიზაბავრის, ნაქალაქევის, ტოლოშის საშუალო და იღუმალის რვაწლიანი სკოლების პედაგოგიური საბჭოების როლი დაყვანილია იმის რეგისტრაციამდე, რაც არის და რაც მოცემულია სასკოლო ცხოვრებაში. პედაგოგიური საბჭოები არ იყენებენ საჭიროებოტო პედაგოგიურ საკითხებს და არ ზრუნავენ ამ საკითხების სწორად გადაწყვეტისათვის. მომხსენებლები თავიანთი მოხსენებების ტექსტს და პრაქტიკულ წინადადებათა პროექტებს პედაგოგიური საბჭოს სსდომებისათვის წერილობით არ ადგენენ. წინასწარ, სათანადოდ არ ამზადებენ საბჭოზე განსახილველ საკითხებს. ისინი ვერ იძლევიან პედაგოგიური კოლექტივისა და მისი ცალკეული წევრების მუშაობის კვალიფიციურ შეფასებას. ხიზაბავრის საშუალო სკოლის პედაგოგიური-საბჭოს ოქმში, 1972—1973 სასწავლო წლის I მეოთხედის შედეგების განხილვისას, ვკითხულობთ: ფიზიკა-მათემატიკის მოსწავლეებებს აქვთ საკმაო მეცნიერული ცოდნა და პედაგოგიური დახელოვნება. ასევე, ქიმიკა-ბიოლოგიას კვალიფიციური კადრები მალალ დონეზე ასწავლიან. შემოწმებით კი გამოვლინდა ამ საგნების სწავლებაში სერიოზული ნაკლოვანებანი. უფრო მეტიც, ფიზიკას არასპეციალისტი ი. ლეკიშვილი ძალზე დაბალ დონეზე ასწავლის. ზოგჯერ კი შეუსაბამობას აქვს ადგილი, ოქმში ვკითხულობთ: „ქიმიკა-ბიოლოგიის გაკვეთილებზე დასწრებით გამოირკვა, რომ მოსწავლეებები სათანადო დონეზე ატარებენ გაკვეთილებს, მაგრამ მოსწავლეთა დიდი ჯგუფი ვერ ფლობს ქიმიკა-ბიოლოგიას“. ასევე, ოქმში წერია: „ქიმიკა-ბიოლოგიის კაბინეტი მდიდარია თვალსაჩინოებით“ მაშინ, როდესაც სკოლას ძალზე დარიბი ქიმიკა-ბიოლოგიის კაბინეტი გააჩნია.

ნაქალაქევის საშუალო სკოლის დირექტორის მოადგილე სასწავლო-აღმზრდლობითი მუშაობის დარგში გ. ბერიძე, რომელიც პირველი მეოთხედის შედეგების შესახებ პედ გოგიური საბჭოს სსდომაზე გამოვიდა მოხსენებით, წერს: სკოლა დაკომპლექტებულია

კვალიფიციური მასწავლებლებით, მაშინ, როდესაც ქიმიკ-ფიზიკოსები და გეოგრაფიკ-ს მასწავლებლები სპეციალისტები არ არიან. აქაც ადგალი აქვს შეუსაბამობას. მაგ. ოპში კვითხულობთ: დამაკმაყოფილებლად ისწავლება ქიმიკ, მაგრამ დაბალია საგნის სწავლების დონე. ასევე წერია: „ბიოლოგია სწავლების მდგომარეობა დამაკმაყოფილებლად გამოიყურება, მაგრამ სუსტად ფლობენ პროგრამულ მასალას მოსწავლეები“. ან აიდევ: „ისტორია IV—X კლასებში დამაკმაყოფილებლად ისწავლება. მოსწავლეები დამაკმაყოფილებლად ფლობენ პროგრამულ მასალას.—მოსწავლეებმა არ იციან ისტორიული მოვლენები და ამ მოვლენების გამომწვევი მიზეზები. არ იციან ქრონოლოგიური თარიღები უსუსტად“.

ტოლოშის საშუალო სკოლის პედაგოგიურ საბჭოზე თითქმის ყველა სასწავლო დისციპლინის შესახებ წერია, რომ მათი სწავლება მოწოდების სიმაღლეზეა დაყენებული, შემოწმებით კი ცალკეული საგნების სწავლების საქმეში გამოვლინდა სერიოზული ნაკლოვანებათ.

არადამაკმაყოფილებლად არის დაყენებული პედაგოგიური პრობლემა მშობელთა შორის, ისინი არ არიან მომთხოვნი თავიანთი შვილებისადმი, ასევე პედაგოგები და კლასის ხელმძღვანელები მტკიცედ არ მოითხოვენ მოსწავლეთაგან მოვალეობისა და სოციალისტური საერთო ცხოვრების წესებისადმი პატივისცემის გრძნობის აღზრდას, მოსწავლეებში არ არის მკვიდრად დანერგილი დისციპლინა, მათ არ ესმით, რომ არ შეიძლება, არ მოამზადონ გაკვეთილები, არ შეიძლება გაკვეთილის გაცდენა, თუ არ აქვთ საპატიო მიზეზი. ამით უნდა აიხსნას, რომ დიდია რაიონის სკოლებში არასაპატიო მიზეზით გაცდენილი გაკვეთილების რაოდენობა. მიმდინარე სასწავლო წლის I მეოთხედში ასპინძის საშუალო სკოლაში არასაპატიო მიზეზით გაცდენილია 1581 გაკვეთილი, დამალის საშუალო სკოლაში—1310, ხიზაბავრის საშუალო სკოლაში—1054, ოშორის საშუალო სკოლაში—951, ნაქალაქევის საშუალო სკოლაში—526 გაკვეთილი, სულ რაიონის სკოლებში არასაპატიო მიზეზით გაცდენილია 7671 გაკვეთილი.

დაბალია მოსწავლეთა აკადემიური წარმატება. მიმდინარე სასწავლო წლის I მეოთხედის შედეგად ასპინძის საშუალო სკოლაში ვერ ასწრებს 121 მოსწავლე (17,9%), ოშორის საშუალო სკოლაში — 25(21,4%), ჭობარეთის საშუალო სკოლაში—48(25%), ხიზაბავრის საშუალო სკოლაში—101(29%), ნაქალაქევის საშუალო

სკოლაში—47(19,9%), დამალის საშუალო სკოლაში—159(26,5%), იდუმალის რვაწლიან სკოლაში—18(22,5%), ძველი სენაკის რვაწლიან სკოლაში—19,7%, ვარგავის დაწყებით სკოლაში—8(25%), სულ რაიონის სკოლებში შეფასებული 3191 მოსწავლიდან ვერ ასწრებს 667 მოსწავლე (19,5%). საგულისხმოა, რომ ხიზაბავრის საშუალო სკოლის I კლასში ვერ ასწრებს 4 მოსწავლე, ასპინძის საშუალო სკოლაში—2 მოსწავლე და ა. შ.

მასწავლებელთა პედაგოგიური კვალიფიკაციის ამაღლების და ამით სკოლაში სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის ნაყოფიერების გაზრდისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს მასწავლებლისათვის დახმარების გაწევას თვით სწავლის პროცესში. ამ ამოცანის განსახორციელებლად ასპინძის საშუალო სკოლის დირექტორი ნ. დიასამიძე სისტემატურად ესწრება ვაკეეთილებს, თვალყურს ადევნებს, თუ როგორ ახერხებს მასწავლებელი პროგრამით გათვალისწინებული დასამუშავებელი მასალის გადაცემას მოსწავლეებისათვის, რა უჭირს, რა სიძნელეებს აწყდება იგი მუშაობის პროცესში და სხვ. იგი მასწავლებელს კონკრეტულად ეუბნება ნაკლზე და, ამასთან ერთად, უჩვენებს ამ ნაკლის გამოსწორების გზებს.

ასევე, მოსმენილი ვაკეეთილების დამაკმაყოფილებელი ანალიზები აქვს ამავე სკოლის დირექტორის მოადგილეს სასწავლო-აღმზრდელობით მუშაობის დარგში ნ. კუკავას, ნაქალაქევის საშუალო სკოლის დირექტორს ბ. ზაზაძეს და ტოლოშის საშუალო სკოლის დირექტორს პ. წინწყალაძეს.

ასპინძის საშუალო სკოლის დირექტორის მოადგილის სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის დარგში ა. ზაზაძის, ნაქალაქევის საშუალო სკოლის დირექტორის მოადგილის სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის დარგში ვ. ბერაძის, ხიზაბავრის საშუალო სკოლის დირექტორის გ. დათიაშვილის, დირექტორის მოადგილის სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის დარგში—ა. ველიჯანაშვილის, ტოლოშის საშუალო სკოლის დირექტორის მოადგილის სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის დარგში დ. მელიქიძის მიერ ვაკეეთილებზე დასწრება ფორმალურ ხასიათს ატარებს, არ აძლევენ მასწავლებლებს შესაფერ მითითებებს, ხშირად მასწავლებლისათვის მიცემული მითითებანი ატარებს შაბლონურ, ფორმალურ ხასიათს. ამასთან, არის ზოგადი და სქემატური. ამასთან ერთად, მათ მხოლოდ 20—25 ვაკეეთილი აქვთ მოსმენილი.

ასპინძის, ნაქალაქევის, ტოლოშის, ხიზაბავრის საშუალო სკოლებში მეთოდურად გაუმართავად არის შედგენილი გაკვეთილების ცხრილი, სასწავლო დღეები თანაბარი სიძლიერის საგნებით არ არის დატვირთული, ზოგა დღე ძნელად ასათვისებელი საგნებით არის გადატვირთული, ზოგი კი შედარებით იოლად ასათვისებელი საგნებით, ორი და სამსაათიანი დისციპლინები ცხრილში უშუალოდ არის მოქცეული, ერთ და ორსაათიანი დისციპლინები ორშაბათსა და შაბათს, ისიც მე-ნ გაკვეთილებად არის მიცემული. ერთფეროვანი საგნები, მაგალითად, მათემატიკური დისციპლინები. ან ენები ცხრილში მიჯრით არის მოქცეული, საგნების სახელწოდებები ზუსტად არაა შეტანილი და ა. შ.

- შ. ლომიძე (ხელმძღვანელი)
- გ. ბუთბუზი
- რ. აღუდიშვილი
- პ. მაისურაძე
- ჯ. კიკნაძე
- დ. კომლაძე
- ნ. თორაძე

საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს 1973 წ. 31 იანვრის ბრძანება № 60

ჩხოროწყუს რაიონის განათლების განყოფილებისა და ამავე რაიონის ზოგიერთ ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის შემოწმების შედეგების შესახებ

განათლების სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი მოხსენებით ბარათიდან ირკვევა, რომ ჩხოროწყუს რაიონის განათლების განყოფილებასა და ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების ხელმძღვანელებს, პედაგოგიურ კოლექტივებს გარკვეული მუშაობა აქვთ ჩატარებული სწავლების შინაარსის სრულყოფის, საყოველთაო აქტიური განათლებაზე გადასვლისა და სკოლების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გახმტკიცების მიზნით. მაგრამ მიღწეულ წარმატებებთან ერთად განათლების განყოფილებას გარკვეული ხარვეზები გააჩნია. იგი ჯერ კიდევ ვერ იჩენს მკაცრ მომთხოვნელობასა და თანამდევრობას სკოლების მუშაობაში შენიშნულ ნაკლოვანებათა გამოსწორებლად. სერიოზული ნაკლოვანებები გამოვლინდა სკოლების მუშაობაშიც.

აღნიშნულ ნაკლოვანებათა გამოსწორების მიზნით,

გ ბ რ ძ ა ნ ე ბ

1. ჩხოროწყუს განათლების განყოფილებამ (გამგე ვ. როდინა):

ა) გადამჭრელი ზომები განახორციელოს განათლების განყოფილებისა და სკოლების მუშაობაში გამოვლინებულ ნაკლოვანებათა აღმოსაფხვრელად. სიტუმატურად შეისწავლოს და გააანალიზოს სკოლებში სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის მდგომარეობა, სრულყოს მისი მართვის მეთოდები და მიადწიოს სკოლებისადგან განათლების განყოფილების მიერ დასასულ ღონისძიებათა უფრო და დროულ შესრულებას;

ბ) მტკიცე შრომითი დისციპლინა დაამყაროს მასწავლებელთა შორის. აღკვეთოს მათ მიერ გაკვეთილების უმიზეზოდ გაცდენის შემთხვევები და კიდევ უფრო გაზარდოს მათი პასუხისმგებლობა მოსწავლეთა ცოდნისადმი. შექმნას მოუთმენლობის ატმოსფერო იმ მასწავლებელთა მიმართ, რომლებიც ჯერ კიდევ უპასუხისმგებლოდ ეკიდებიან თავიანთ მოვალეობას, მიაღწიოს იმას, რომ თითოეული მასწავლებელი სისტემატურად მუშაობდეს თავის თავზე, იმაღლებდეს იდეურ-პოლიტიკურ დონესა და მეთოდურ ოსტატობას;

გ) გაატაროს ღონისძიებანი სასწავლო-აღმზრდელობითი პროცესის შემოქმედებითად დაგვემვისათვის, არ დაუშვას სამუშაო გეგმით გათვალისწინებული საკითხების შეუსრულებლობის არც ერთი შემთხვევა. ამ მიზნით მკვეთრად გააუმჯობესოს შიდასაკოლო კონტროლისა და ხელმძღვანელობის მეთოდები. მიაღწიოს იმას, რომ სკოლის დირექტორები, მათი მოადგილეები სასწავლო მუშაობის დარგში, ორგანიზატორები მტკიცე მომთხოვნელობას იჩენდნენ მასწავლებლების მიმართ, მოითხოვდნენ მათგან მოვალეობის პირნათლად და გულდასმით შესრულებას, არ ურიგდებოდნენ ნაკლოვანებებს;

დ) მოსწავლეთა დამოუკიდებელი აზროვნების განვითარების ზეპირი მეტყველებისა და წერის კულტურის ამაღლების მიზნით განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს მშობლდური და რუსული ენების სწავლების შემდგომი გაუმჯობესების საქმეს. საბუნების-მეტყველო საგნების სწავლების დონის საერთო ამაღლებასთან ერთად იზრუნოს პოლიტექნიკური სწავლების გაუმჯობესებისათვის;

ე) მიიღოს ზომები მოზარდი თაობის სწავლა-აღზრდის საქმეში სკოლისა და ოჯახის კავშირუროთიერთობის შემდგომი განმტკიცებისათვის, გადაჭრით აამაღლოს მშობელთა პასუხისმგებლობა მათი შვილების ქცევისადმი, მტკიცე დისციპლინის, სიბეჯითისა და მაღალი ორგანიზებულობის ჩვევების გამომუშავების საქმისადმი. მიაღწიოს იმას, რომ არცერთი მოსწავლე არ რჩებოდეს ზედაშედეგლობისა და მეთვალყურეობის გარეშე. იზრუნოს გახანგრძლივებული დღის ჯგუფებში მოსწავლეთათვის მეცადინეობის, დასვენება-გართობისა და კვების სანიმუშო ორგანიზაციისათვის. ამასთან, რეაგირების გარეშე არ დატოვოს მოსწავლეთა მიერ გაკვეთილების უმიზეზოდ გაცდენის შემთხვევები;

ვ) განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს რაიონის სკოლების კაბინეტ-ლაბორატორიებისა და სახელოსნოების ხელსაწყო-

იარაღებითა და სსწავლო მოწყობილობებით დაკომპლექტებული სსრ კავშირის განათლების სამინისტროს მიერ დამტკიცებულ ნუსხის მიხედვით, მიიღოს ზომები მომავალი სასწავლო წლიდან, ს-დაც ამის შესაძლებლობაა, სკოლების კაბინეტურ სისტემაზე გადაყვანისათვის, არ დაუშვას გაკვეთილების პროგრამებით გათვალისწინებული თვალსაჩინოების, ცდებისა და ლაბორატორიული სამუშაოების ვარჯიშე ჩატარება. იზრუნოს სკოლებში არსებული ხელსაწყო-იარაღების, სასწავლო მოწყობილობებისა და დგამ-აგევის მოვლა-პატრონობისათვის;

ზ) დასახოს ღონისძიებანი რაიონის სკოლებში საყოველთაო-სავალდებულო რვაწლიანი განათლების კანონის განუხრელად გატარებისათვის, დაუყონებლივ ჩააბას სწავლებაში სასკოლო ასაკის ყველა მოზარდი და მიმდინარე ხუთწლედში უზრუნველყოს საყოველთაო ათწლიან სწავლებაზე ახალგაზრდობის გადაყვანის დასრულება;

ი) განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს სკოლებში მასწავლებელთა კადრების შერჩევა-დანიშვნის საქმეს და არავითარ შემთხვევაში არ დაუშვას საგნის მასწავლებლად არასპეციალისტების დანიშვნა. აღკვეთოს სკოლაში ხელმძღვანელ თანამდებობაზე საგნის სუსტად მცოდნე მასწავლებელთა დაწინაურება. ამასთან, განახორციელოს სათანადო ღონისძიებანი სკოლების ხელმძღვანელებად სხვადასხვა საგნის სპეციალისტებით დაკომპლექტებისათვის;

თ) რაიონის მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით მნიშვნელოვნად გააუმჯობესოს რაიონის მეთოდური კაბინეტის მუშაობა, გადაჭრით აღმოფხვრას საგნობრივი მეთოდგაერთიანებების მუშაობის პრაქტიკიდან ფორმალისში და მიღწივის იმას, რომ სკოლაში ჩატარებული ყველა მეთოდური ხასიათის დოლორითი ანამდვილად პასუხობდეს ახალ პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებზე გადასვლის პირობებში მასწავლებელთა თეორიული დონისა და მეთოდური დახელოვნების ამოცანებს;

კ) აღნიშნული ბრძანება და განათლების სამინისტროს ბრიგდას მოხსენებითი ბარათი განიხილოს რაიონის ყველა სკოლაში არსებულ ნაკლოვანებათა გამოსწორების მიზნით, ხოლო მოხსენებით ბარათში აღნიშნულ სუსტად მომუშავე მასწავლებელთა მიმართ გაატაროს სათანადო ადმინისტრაციული ზომები. ამასთან

ერთად, სისტემატური დახმარება და კონტროლი გაუწიოს მათ და თუ ამის შემდეგაც ვერ გაართმევენ თავს მათზე დაკისრებულ ვალეობას, სათანადო წესის დაცვით გაათავისუფლონ ისინი სამუშაოდან.

2. საგნის სუსტი ცოდნისა და თავისი მოვალეობისადმი უპასუხისმგებლო დამოკიდებულებისათვის ლესიჭინეს I საშუალო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელ ლ. მალანისა, უცხოური ენების მასწავლებელ ა. სიჭინავას, ფიზიკის—ა. სიჭინავას, ახუთის საშუალო სკოლას ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელ ეთ. შარტავას, დაწყებითი კლასების—ც. ჯიქიას, მათემატიკის—გ. გაბედაეას და პ. კვარაცხელიას, მუხურის საშუალო სკოლის ისტორიის მასწავლებელ თ. ციხამუას, ჩხოროწყუს I საშ. სკოლის უცხოური ენების მასწავლებელ რ. ლემონჯავას, ისტორიის—გ. ცაავას გამოეცხადოთ საყვედური.

3. მიღებულ იქნეს ცნობად, რომ განათლების სამინისტროს ბრიგადის მიერ გამოვლინებული სერბოზული ნაკლოვანებებისათვის ჩხოროწყუს განათლების განყოფილების მიერ განიავისუფლებულ იქნენ სამუშაოდან ახუთის საშუალო სკოლის დირექტორი ა. ვეკუა და მისი მოადგილე სასწავლო მუშაობის დარგში გ. ძიმისტარაშვილი, ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის მათემატიკის მასწავლებელი ნ. ალანია და რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ვ. სიჭინავა.

განათლების განყოფილების გადაწყვეტილზე ით ლესიჭინის I, მუხურის, სარაქონის, ნაკიანის, ლესიჭინის ჩაის საბჭოთა მეურნეობის, ხაბუმის, ლეწურწუმისა და ზუმის საშუალო სკოლებში სათანადო პირობების უქონლობის გამო გაუქმებული იქნა ფაკულტატიური მეცადინეობა.

4. სკოლების სამმართველომ დააწესოს ზედამხედველობა ამ ბრძანების შესრულების მიმდინარეობაზე.

საფუძველი: საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს კოლეგიის 1973 წლის 4 იანვრის დადგენილება.

საქართველოს სსრ განათლების
მინისტრი თ. ლაშქარაშვილი

საქართველოს სსრ განათლების მინისტრს
თ. ვ. ლაშქარაშვილს

სკოლების სამმართველოს

მ ო ხ ს ე ნ ე ზ ი თ ი ბ ა რ ა თ ი

ჩხოროწყუს რაიონის განათლების განყოფილებისა და ამავე
რაიონის ზოგიერთ სკოლაში სასწავლო-აღმზრდელობითი
მუშაობის შემოწმების შედეგების შესახებ

მიმდინარე წლის 21-დან 27 ნოემბრამდე საქართველოს სსრ
განათლების სამინისტროს სკოლების სამართველოს ბრიგადამ სკო-
ლების სამმართველოს უფროსის მოადგილის თ. ნიკოლაიშვილის
(ხელმძღვანელი), მინისტრის თანაშემწის ლ. მამალაძის, ინსპექტო-
რების გ. გიორგობიანის, ზ. ლომსიანიძის, ე. ქურციკიძის, ლ. მწა-
თობიშვილის, თ. მელქაძის, დ. მახარაძისა და თბილისის 129-ე
საშუალო სკოლის კლასგარეშე და სკოლისგარეშე მუშაობის ორ-
განიზატორის რ. გურგენიძის შემადგენლობით შეისწავლან ჩხო-
როწყუს განათლების განყოფილების მუშაობა და ამავე რაიონის
ლესიკინეს I, მუხურის, ახუთის, ჩხოროწყუს I საშუალო და ლე-
დარსალეს რვაწლიან სკოლებში სასწავლო-აღმზრდელობითი პრო-
ცესის მდგომარეობა.

შემოწმებით დადგინდა, რომ ჩხოროწყუს განათლების განყო-
ფილება (გამგე ვ. როდონაძე) და მისი მეთოდური კაბინეტი სწორად
არის დაკომპლექტებული კადრებით და ძირითადად დამაკმა-
ყოფილებლად ანხორციელებს ხელმძღვანელობასა და კონტროლს
რაიონის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებისადმი. მიმდინარე წლის
IV კვარტლის სამუშაო გეგმით განათლების განყოფილებას მნიშ-
ვნელოვანი საკითხები ჰქონდა გათვალისწინებული, მაგალითად,
რაიონის სკოლებში სასწავლო-აღმზრდელობითი პროცესის კომ-
პლექსური შემოწმება, ახალი პროგრამებითა და სახელმძღვანე-

ლოებით მათემატიკისა და ფიზიკის სწავლება, სკოლებში დუოი მუშაობის მდგომარეობა, სწავლების პროცესში მოწავლეთა ცოდნის შეფასება, მოსწავლეთა სამართლებრივი აღზრდა, სწავლებაში ტექნიკურ საშუალებათა გამოყენება, კლასგარეშე და სკოლისგარეშე აღმზრდელობითი მუშაობა, საკონტროლო წერების ჩატარება მშობლიურ ლიტერატურასა და მათემატიკაში და სხვა. შემოწმების მომენტისათვის განათლების განყოფილების გეგმით გათკალისწინებული საკითხების მნიშვნელოვანი ნაწილი შესწავლილი და განათლების საბჭოს სხდომებზე იყო განხილული. მთელი რიგი საკითხები განხილულია აგრეთვე პარტიის რაიკომის ბიუროსა და რაისაბჭოს აღმასკომის სხდომებზე (13/X და 15/XI).

რესპექტორთა მიერ წარმოდგეილ მოხსენებით ბარათებში საფუძვლიანად არის გაანალიზებული სკოლების მუშაობის ესა თუ ის მხარე. როგორც წესი, შემოწმების შედეგები განიხილება განათლების საბჭოს სხდომებზე და მიღებულ დადგენილებებში სწორი ღონისძიებებია დასახული გამოვლინებულ ნაკლოვანებათა გამოსასწორებლად. მაგრამ, ამასთან ერთად, უნდა აღინიშნოს, რომ განათლების განყოფილება ჯერ კიდევ მკაცრ მომთხოვნელობასა და თანამდევრობას ვერ იჩენს სკოლების მუშაობაში შენიშნულ ნაკლთა გამოსასწორებლად. ამიტომ სკოლების მუშაობაში შეინიშნება ის ხარვეზები, რომელთა გამოსასწორებლად განათლების განყოფილების მიერ თავის დროზე სათანადო ღონისძიებები იყო დასახული. აქვე გვინდა დავძინოთ, რომ განათლების განყოფილება სათანადო ყურადღებას არ აქცევს სკოლის ხელმძღვანელთა სხვადასხვა საგნის სპეციალისტებით დაკომპლექტების საქმეს. შემოწმებულ სკოლებში დირექტორები და მათი ძოადგილეები-სასწავლო მუშაობის დარგში უმეტესწილად ფილოლოგები და ისტორიკოსები არიან. ამიტომ ახალ პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებზე გადასვლის პროცესში სკოლების ხელმძღვანელებს სათანადო კონტროლსა და ხელმძღვანელობას ვერ უწყვეტ საბუნებისმეტყველო ციკლის საკნების მასწავლებლებს და მათ მიერ მოსმენილი გაკვეთილების ახალიზები ფაქტიურად გაკვეთილის მსვლელობის მოკლე აღწერას წარმოადგენს.

დარღვევებია კლასებისა და გახანგრძლივებული დღის ჯგუფების დაკომპლექტების საქმეშიც. მაკალითად, ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლაში, რომელსაც ტიპური პროექტით აგებული შენობა აქვს, ორი მეათე კლასის ნაცვლად (64 მოსწავლე) გახსნილია

—სამი, მუხურის საშუალო სკოლაში ნაცვლად ორი გახანგრძლივებული დღის ჯგუფისა—სამი. თითქმის ყველა სკოლაში დაკრეფულია ფაკულტატიური მეცადინეობის პრინციპი, ხშირად ფაკულტატიურ კურსს ამა თუ იმ საგანში ძალზე სუსტ მასწავლებელსაც კი ანდობენ და ფაქტიურად იგი მასწავლებელთა განაკვეთის შესავსებად არის გამოყენებული.

1972 წლის 1 სექტემბრისათვის რაიონის სკოლებში სახალხო-სამეურნეო გეგმის მიხედვით უნდა ყოფილიყო 7283 მოსწავლე, ფაქტიურად აღმოჩნდა — 7212, ამრიგად, გეგმის შესრულებას დააკლდა 71 მოსწავლე.

1964—1965 სასწავლო წელს რაიონის სკოლებში პირველ კლასში ჩარიცხული 721 მოსწავლიდან 1972 წელს რვა კლასი დაამთავრა 653-მა მოსწავლემ. აქედან IX კლასებში სწავლას განაგრძობს—572, პროფტექნიკურ სასწავლებელში—12, ტექნიკუმებში—15. როგორც ამ მონაცემებიდან ჩანს, განათლების განყოფილებას სერიოზული ღონისძიებების გატარება მართებს საყოველთაო ათწლიან სწავლებაში 54 რვაკლასიანი და მთავრებული ახალგაზრდის ჩასაბმელად.

I მეოთხედის შედეგების მიხედვით რაიონის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში შეფასებული 6949 მოსწავლიდან ასწრებს—5745, ვერ ასწრებს—1212, 117 მეორეწლიანიდან ვერ ასწრებს 26 მოსწავლე. ამრიგად, პირველი მეოთხედის შედეგები ჩათლად მეტყველებენ, რომ სკოლებში ჯერ კიდევ დაბალია მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრების დონე, განსაკუთრებით დიდია აკადემიურად ჩამორჩენილ მოსწავლეთა რიცხვი და თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ სკოლებში ჯერ კიდევ სათანადო მუშაობა არ წარმოებს აკადემიურად ჩამორჩენილ და მეორეწლიან მოსწავლეებთან, განათლების განყოფილების ენერგიული ღონისძიებების გარეშე (ამ მიმართებით ზოგიერთი რამ უკვე გაკეთებულია), ნათელი ხდება, თუ რა საშიშროება ემუქრება ამ ბავშვებს.

ჩხოროწყუს განათლების განყოფილებას და სკოლებს დბდი მუშაობა აქვთ ჩატარებული რაიონის სკოლებში საყოველთაო-სავალდებულო განათლების კანონის გასატარებლად, სკოლებში მოწესრიგებულია დოკუმენტაცია და მოსწავლეთა მოძრაობა. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, 1967—1968 სასწავლო წელს ახუთის საშუალო სკოლის IV კლასიდან გავიდა ა. კაჭარავა, რომლის სწავლებაში ჩაბმა დღემდე ვერ მოხერხდა.

გარკვეული მუშაობა ჩატარებული არასრულწლოვანთა ნაშთობისა და უზედამხედველობის აღსაკვეთად. აღნიშნული საკითხის შესახებ იმსჯელა პარტიის რაიკომის ბიურომაც. მიუხედავად ამისა, რაიონში 1971—1972 წლებში აღვილი ჰქონდა მოსწავლეთაგან მართლწესრიგის დარღვევის 14 შემთხვევა. თითქმის ყველა დანაშაული ჩადენილია ჩხორიწყის სკოლა-ინტერნატის, ლესიჭანის ჩაის საბჭოთა მეურნეობისა და პირველი საშუალო სკოლების მოსწავლეთა მიერ. განათლების განყოფილებისა და პედაგოგიური კოლექტივების მიერ მიღებული ზომების შედეგად ამჟამად ყველა ამ მოსწავლეზე დაწესებულია სათანადო მეთვალყურეობა და, რაც მთავარია, ისინი ჩაბმული არიან სწავლებაში.

სერიოზული ღონისძიებები ტარდება საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს 1970 წლის 10 ივნისის № 312 ბრძანების „იმ პირთა წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების ღონისძიებათა თაობაზე, რომლებიც თავს არიდებენ სასარგებლო შრომას და ეწევიან პარაზიტულ, ანტისაზოგადოებრივ ცხოვრებას“ შესასრულებლად; გასულ სასწავლო წელს საშუალო სკოლა დაამთავრა 500-მა ასპლგაზრდამ. სკოლებს აქვთ ზუსტი ცნობები კურსდამამთავრებულთა შემდგომი საქმიანობის შესახებ. საჭიროების შემთხვევაში, განათლების განყოფილება და სკოლების ხელმძღვანელები ემარებიან კურსდამთავრებულებს პროფესიის შექენასა და შრომით მოწყობაში.

დამაკმაყოფილებლად მუშაობს რაიონული მეთოდკაბინეტი (კამკე ა. ხორავა). სამუშაო გეგმა შედგენილია მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის მიერ რეკომენდებული თემატიკის მიხედვით. ახალ პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებზე გადასვლასთან დაკავშირებით სათანადო ყურადღება ექცევა მასწავლებლებთან მეთოდურ მუშაობას. განსაკუთრებით კარგად მუშაობს მათემატიკისა და მშობლიური ენისა და ლიტერატურის საგნობრივი სექციები, რომლებიც სისტემატურად აწყობენ ამ საგნის მასწავლებელთა რაიონულ სემინარებს. მაგრამ, მეთოდკაბინეტი ჯერ კიდევ სათანადო ყურადღებას არ აქცევს სკოლებში მასწავლებელთა საგნობრივი მეთოდკაერთიანებების მუშაობას, რომლის დონე სასურველზე დაბალია.

რაიონის განათლების განყოფილებას აქვს საკმაოდ მდიდარი ფილმოთეკა, რომელსაც ამ საქმის ნამდვილი ენთუზიასტი ვ. ქვარცხავა ხელმძღვანელობს. ფილმოთეკას უკვე 284 დასახელების კი-

ნოფილმი და კინორგოლი გააჩნია, სხვა თვალსაჩინოებაზე არაფერი ვთქვათ, მაგრამ ფილმოთეკას დახმარება ესაჭიროება, რადგან მას არ გააჩნია ტექნიკურ საშუალებათა სადემონსტრაციო დარბაზი და სწავლებ-ს ზოგიერთი ტექნიკური საშუალება (კიდოსკოპი, დიაპროექტორი „ლეტი“, ფირსაკრავი და სხვა).

უკანასკნელი წლების განმავლობაში საგრძობლად განმტკიცდა რაიონის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების მატერიალური ბაზა. ვასულ სასწავლო წელს საექსპლოატაციოდ გადაეცა ნაფიჩხაოს საშუალო სკოლის შენობა. მიშენებითი სამუშაოები წარმოებს მუხურის საშუალო სკოლაზე, ლესიჭინის კიროვის სახელობის კომპიუტრნობა საკუთარ სახსრებით აშენებს ოჩხომურის რვაწლიანი სკოლის შენობას. მიმდინარე სასწავლო წლის დასაწყისისათვის სკოლების კაბინეტ-ლაბორატორიებისა და სახელოსნოებისათვის შექმნილ იქნა 8 ათასი მანეთის თვალსაჩინოება, ხელსაწყო-იარაღები და სასწავლო მოწყობილობა, 19 ათასი მანეთის დგამ-ავეჯი. შემოწმებული სკოლებიდან, გარდა ლესიჭინის ჩაის საბჭოთა მეურნეობის სკოლისა, ყველას დამაკმაყოფილებელი ბაზა გააჩნია. მაგრამ, გარდა ლედარსალეს რვაწლიანი სკოლისა, არსად სათანადო ყურადღებ-ს არ აქცევენ სასკოლო შენობების, დგ-მ-ავეჯისა და სასწავლო მოწყობილობების მოვლა-პატრონობას. მაგალითად, არასასიამოვნოდ გამოიყურება ჩხოროწყუს საშუალო სკოლის სპორტდარბაზი და სხვა.

ზამთრის სეზონისათვის სკოლები არ იყო მომარაგებული საჭირო რაოდენობის სათბობით და მიუხედავად სიცივეებისა, არცერთ შემოწმებულ სკოლაში არ იყო გათბობა.

შემოწმებული სკოლების უმრავლესობაში დაწყებითი კლასებისათვის გამოყოფილია შესაფერისი საკლასო ოთახები, მერხები მოსწავლეთა ასაკის გათვალისწინებითაა შერჩეული, აქვთ საჭირო დახაზულობის დაფები, მაგრამ საკმაო რაოდენობით არ გააჩნიათ დიდაქტიკური მასალები, სწავლების პროცესში ჯერ კიდევ არ არ იყენებენ ტექნიკურ საშუალებებს და სხვა.

დაწყებითი კლასების მასწავლებელთა გარკვეულ ნაწილს საშუალო სპეციალური განათლება აქვს, რომელთაგან უმრავლესობას, ახალ პროგრამებზე გადასვლასთან დაკავშირებით, გავლილი აქვს დახელოვნების კურსები, მაგრამ მასწავლებლებს: მ. გეთიას (ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშ. სკოლა), ბ. დარსალისა და ვ. შენგელიას (ლედარსალეს 8-წლიანი სკოლა), ვ. ჩი-

ქოვანს (მუხურის საშ. სკოლა) თითქმის 10—14 წელია, რაც ლიფეკაციის ასამალლებელი კურსები არ გაკვლიათ.

დამაკმაყოფილებლად ასწავლიან ქართულ ენას მასწავლებლები: მ. ჩიქოვანი (მუხურის საშ. სკოლა), მ. გეთია (ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლა), ბ. დარსალია და ო. ვაბედავა (ლედარსალეს რვაწლიანი სკოლა), ა. ახალია (ჩხოროწყუს საშ. სკოლა), ზ. ჟვანია და ლ. ბებია (ლესიჭინის საშ. სკოლა).

ცოცხლად და ხალისიანად წარმართა გაკვეთილი მასწავლებელმა მ. ჩიქოვანმა. ახალი მასალის ახსნისას მოხერხებულად გამოყენა თვალსაჩინოება, საკმაოდ დრო დაუთმო გრამატიკულ მასალასა და და მოსწავლეთა ვაბმული მეტყველების განვითარებაზე მუშაობას. კარგად არიან დაუფლებული წერა-კითხვის სწავლების ბევრით ანალიზურ-სინთეზურ მეთოდს I კლასის მასწავლებლები: მ. გეთია და ბ. დარსალია. მასწავლებელ ა. ახალიას მუშაობაში განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ იგი დიდ ყურადღებას აქცევს II კლასში კლასგარეშე კითხვას, ცდილობს გაუძლიეროს მოსწავლეებს წიგნისადმი სიყვარული. საინტერესოდ ასსნა ახალი მასალა ქართულ ენაში მასწავლებელმა ზ. ჟვანიამ. მან კარგად წარმართა სალექსიკონო მუშაობა. საფუძვლიანად განუმარტა მოსწავლეებს სიტყვების: „ზაზიერთუხუცესის“, „სახლთუხუცესის“, „ფლოქების“ და სხვათა მნიშვნელობები, მაგრამ მის ნაკლად უნდა ჩაითვალოს, რომ იგი ნაკლებად ავარჯიშებს მოსწავლეებს ნაწარმოების III პირში თხრობაზე.

კარგად არის დაუფლებული დაწყებით კლასებში სწავლების ხერხებსა და მეთოდებს ლესიჭინეს საშუალო სკოლის დაწყებითი კლასის ახალგაზრდა მასწავლებელი ჯ. გულუა. მან ძალზე საინტერესოდ ჩაატარა მათემატიკის გაკვეთილი II კლასში, მიზნობრივად გამოიყენა თითოეული წუთი. ვიდრე დაფასთან გამოძახებული მოსწავლე მიცემულ დავალებას ასრულებდა, მასწავლებელი ჯ. გულუა დანარჩენ მოსწავლეებთან ზებირ ანგარიშს ატარებდა, რომლის დროსაც ყურადღებას აქცევდა არა მარტო გამოანგარიშების სისწორეს, არამედ გამოანგარიშების სისწრაფესაც. სახელმძღვანელოში მოცემული ამოცანების ამოხსნასთან ერთად მოსწავლეები ავარჯიშა რიცხვითი ფორმულის მიხედვით ამოცანების შედგენასა და ამოხსნაზე. გაკვეთილის ბოლოს კი მან ხუთი მოსწავლის ცოდნა შეაფასა ნიშანზე. ასეთი მუშაობის შედეგია რომ II კლასის მოსწავლეებს კარგად აქვთ

შეთვისებული ზებირი და წერბითი გამოთვლების ხერხები. ამასთან ერთად, გამომუშავებული აქვთ დაკვირვებისა და მსჯელობის უნარი. დამაკმაყოფილებლად ასწავლიან მათემატიკას აგრეთვე ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლის მასწავლებელი ფ. ჭეჭია და ლედარსალეს რვაწლიანი სკოლის მასწავლებელი გ. შენგელია.

ერთფროვანი გაკვეთილი ჩაატარა III კლასში მუხურის საშ. სკოლის მასწავლებელმა ვ. ჩიქოვანმა. მას შეუძმჩნეველი დარჩა მოსწავლის მიერ დაფაზე არასწორად შესრულებული მაგალითი, რომელიც ასევე შეცდომით გადაწერეს მოსწავლეებმა საკლასო-საშინაო რვეულებში. დაბალია ამ კლასის მოსწავლეთა ცოდნის დონე მათემატიკაში.

მეთოდური დახელოვნება აკლია ლესიჭანეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლის მასწავლებელს ნ. ზარანდიას. იგი თვით ვერ ახერხებს ამოცანის მოკლე ჩანაწერის გაკეთებას.

ასე მაგალითად: დიდ—20 ლ. { X
პატარა—4-ჯერ {

რა თქმა უნდა, კლასისათვის გაუგებარი შეიქნა ამ ამოცანის პირობა. ცუდად წარმართა მასწავლებელმა აგრეთვე ამოცანის ანალიზი და ბუნებრივია, რომ ამ მარტივი ამოცანის ამოხ ხას მოსწავლეებში 20 წუთი მოანდომეს. ასევე, მეთოდურ დახელოვნებას საჭიროებს მუხურის საშუალო სკოლის მასწავლებელი ლ. კვარაცხელია.

უფერულად, ძალზე დაბალ დონეზე ხსნიან ახალ მასალას მასწავლებლები გ. ჟვანია (ახუთის საშუალო სკოლა) და თ. ჩიქოვანი (მუხურის საშუალო სკოლა). მასწავლებელ გ. ჟვანიას ახალი მასალის ახსნისათვის 15 წუთი დარჩა და ეს დროც მან უნაყოფოდ გამოიყენა.

სუსტად ერკვევა პროგრამულ საკითხებში ახუთის საშუალო სკოლის მასწავლებელი ც. ჯიქია, იგი საფუძვლიანად არ არის გაცნობილი იმ სიახლეებს, რასაც მათემატიკის თანამედროვე პროგრამა ითვალისწინებს, ამიტომაც არის, რომ III კლასის მოსწავლეებს არ გააჩნიათ მყარი ცოდნა. მასწავლებელი სათანადო ყურადღებას არ აქცევს ამოცანის ანალიზს და მისი ამოხსნის დასაბუთებას, მოსწავლეებს გაუჭირდათ ორკითხვიანი ამოცანის ამოხსნა. არასწორად ამუშავა მოსწავლეები აგრეთვე გეომეტრიულ მასალაზე.

დაწყებითი კლასების მასწავლებელთა უმრავლესობა არ წერიითი მუშაობის ნორმებსა და სახეებს, არ ზრუნავს მოსწავლეთა წერიითი კულტურის ამოღებისათვის, გულდასმით არ ასწორებს რვეულებს, არ ამუშავებს მოსწავლეებს შეცდომების გასწორებაზე და სწავლების პროცესში არ იყენებს ისეთი სახის სავარჯიშოებს, რომლებიც ხელს უწყობენ მოსწავლეთა დამოუკიდებელი აზროვნების განვითარებას. მაგალითად, ლედარსალეს რვაწლიანი სკოლის III კლასში მასწავლებელ ტ. ფირცხალავას საკონტროლო წერის სახეებად აუბჩევია ვადაწერა, კარნახი და არსებითი სახელების ბრუნება. უბასუხისმგებლოდ ასწორებს საკონტროლო წერის რვეულებს ც. ჯიქია (ახუთის საშუალო სკოლა), მოსწავლე ა. ჯღარკავასა და თ. ქებურიას ნაწერებში მას უამრავი შეცდომა გამოპარვია მხედველობიდან.

დაწყებითი კლასების მასწავლებელთა მეთოდგაერთიანებების მუშაობა შემოწმებული სკოლების უმრავლესობაში ჯერ კიდევ ვერ პასუხობს მასწავლებელთა ოსტატობის შემდგომ ამოღებისა და დახელოვნების ამოცანებს. შედარებით უკეთ მუშაობს მეთოდგაერთიანებები ჩხოროწყუს I და ლესიჭინეს I საშუალო სკოლებში; გვეგმებშიც აქტუალური საკითხებია გათვალისწინებული.

მშობლიურ ენასა და ლიტერატურას დამაკმაყოფილებლად ასწავლიან: ლ. ყალიჩავა, კ. ფირცხალავა, ჟ. ლიბრაძე, ტ. ჩიქოვანი (მუხურის საშ. სკოლა), ი. კვარაცხელია (ჩხოროწყუს 1-ლი საშ. სკოლა), ს. მირგატია (ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშ. სკოლა).

აღნიშნული მასწავლებლები დამაკმაყოფილებლად ფლობენ საგანს და უახლესი მეთოდებისა და ხერხების მომარჯვებით წარმატებით ძლევენ ახალ პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებზე გადასვლით წაშოჭრილ დროებით სიძნელეებს, თუმცა მათ გარკვეული ხარვეზებიც გააჩნიათ მუშაობაში. მაგალითად, მოსწავლეები, მართალია, დამაკმაყოფილებლად ფლობენ პროგრამულ მასალას, მაგრამ ჯერ კიდევ სასურველზე დაბალია მათი გამომეტყველებითი კითხვის დონე და წერის კულტურა. საშინაო დავალებათა შემოწმებაც ზერელე ხასიათს ატარებს. მასწავლებლები ი. კვარაცხელია და ნ. სიჭინავა დამწყები პედაგოგები არიან, მათ აქვთ საკმაო თეორიული განათლება, მაგრამ ესაჭიროებათ მეთოდური დახმარება.

შემოწმების შედეგად გამოვლინდა, რომ შესწავლილი სკოლების ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა ნაწილს სუსტ თეორიულ ცოდნასთან ერთად დაბალი მეთოდური მომზადება გააჩნია. ეს მასწავლებლები დიდი ხნის წინათ მიღებული ცოდნით შემოიფარგლნენ და წინ არცერთი ნაბიჯი არ გადაუდგამთ.

ყოველგვარ ეფექტსა და მიმზიდველობას იყო მოკლებული ეთ. შარტავას, არს. ვეკუას (ახუთის საშ. სკოლა) და ნ. ახალაიას (ჩხოროწყუს 1-ლი საშ. სკოლა) მიერ ჩატარებული გაკვეთილები. აბჯიის საშუალო სკოლის VIII და X² კლასებში, სადაც ეთ. შარტავა ასწავლის, მშობლიური ლიტერატურა უკვე რამოდენიმე წელია ახალი პროგრამებით ისწავლება, მაგრამ აღნიშნულ გაკვეთილებზე არათუ სიახლე, გკვეთილის ჩატარების მინიმალური წესებიც კი არ იქნა დაცული. ძალზე სუსტი იყო მის მიერ VIII კლასში ჩატარებული გაკვეთილი. გაკვეთილის თემა იყო „შეყრატარიელისა და ავთანდილისა“. მასწავლებელი თხრობის პროცესში უშვებდა უხეშ ენობრივ შეცდომებს („თინა აინი შინაარსით უტხო მოყმის ძებნას ავალებს...“, „შემდეგ ისევე იბარებს...“, „მე დაგხვდები ი ე, როგორც მე სხვა ქმარი არ მინდა...“, „ნესტანი და ტარიელი რომ შეერთდებოდნენ, ეს იქნებოდა მათი ვნებებს დაკმაყოფილება...“ და ა. შ. მასწავლებელმა არ იცის, როგორ წარმართოს მატერული ნაწარმოების ტექსტზე მუშაობა, ვერ ახასიათებს პერსონაჟებს, არ აწარმოებს ლექსიკურ მუშაობას, ყოველივე ამის შემდეგ, მან ახალი მასალის შინაარსთან ერთად, უცნაური დავალებაც მასცა მოსწავლეებს—ილუტრაციის შესრულება—როგორ დაახრჩო ტარიელმა ვეფხვი(?!). ზემოაღნიშნულის გამო, კლასი ძალზე სუსტ ცოდნას ამჟღავნებს. მოსწავლეებმა არ იციან საზეპირო ადგილები „ვეფხისტყაოსნიდან“, წარმოდგენა არ აქვთ ნაწარმოებთა მხატვრულ მხარეზე. ვერ დაასახელებს მეტაფორის ვერცერთი ნიმუში, ვერ გაიხსენეს „შუშანიკის წამების“ ავტორის ვინაობა და სხვ ანალოგიურად ჩატარდა გაკვეთილი X² კლასში (გაკვ თემა: „ცალთვალა დევი“ მის ჯავახიშვილის „არსენა მარაბდელიდან“). აქაც ლიტერატურული მასალის არცოდნა გამოავლინეს როგორც მოსწავლეებმა, ისე მასწავლებელმაც. თვით მასწავლებლის მეტყველებიდან ძნელია რაიმე აზრის გამოტანა:— „ი...ნი მორალურად რყვნიან ქართველების მორალს...“,—„არსენა, როგორც რაზმის უფროსი, მაინც ზაალ ბატონი მეფის რუსეთის

მხარეზე იყო...“, „არსენას გვერდით არის სხვადასხვა ეროვნების ხალხი, კარპია, მესტა...“, კლასმა არ იცის განვლილი მასწავლებლის მოსწავლეები ვერ ერკვეიან შ. დადიანის „თეთნულდის“ დედა-აზრში და ა. შ.

წერითი ნამუშევრები უკულისყუროდაა გასწორებული და ადგილი აქვს გადაწერის შემთხვევებს. მაგალითად, ერთმანეთისაგან გადაწერილი ორი თხზულება მასწ. ეთ. შარტავას „4“-ზე შეუფასებია.

სუსტად ჩაატარა მშობლიური ლიტერატურის გაკვეთილი IX² კლასში ახუთის საშ. სკოლის დირექტორმა არს. ვეკუამ. ვერც ამ კლასის მოსწავლეებმა გამოამყდავენეს სათანადო ცოდნა, მეტყველებდნენ ცუდად, ყოველგვარი გამოშტყვევლების გარეშე, რაშიც ტონს თვით მასწავლებელი აძლევდა (აი, მისი მეტყვევლების ნიმუშები: „ჩაიყო ხელი ჯიბაში...“ „რომელი დარგის ნაწარმოებს ჰგავს „სოლომონ ისაკიჩ მეჯღანუაშვილი?...“, „ეს მაინც დაიბნეო არ უთხრობია“, „სოლომონის ღონისძიება გვარის აწვევის შესახებ?“ და სხვ.) მასწავლებელმა მთელი გაკვეთილი საშინაო დავალების გამოკითხვას მოანდომა, ხოლო ახალი მასაღის ახსნა შესვენებაზე დაიწყო. ამ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, ზედმეტია ლაპარაკი გაკვეთილის ეფექტურობასა და მის მეოცნურ გამართულობაზე.

სუსტად მუშაობს ლესიჭინეს 1-ლი საშუალო სკოლის მშობლიური ენისა და ლიტერატურის მასწ. ლიმია მალანია. ახალი მასაღის ახსნის დროს უშვებს უხეშ ენობრივ შეცდომებს, ხმარობს პარაზიტ სიტყვებს („ქაშუეთის ეკლესია თბილისში მდებარეობს, სადაც არის დაკრძალული ხოლმე გრიგოლ ორბელიანი...“, „ლაგრენტი არდაზიანის სახლი ახლაც არის დაცული ხოლმე თბილისში...“, „აკაკიმ აქვე გაიცო ხოლმე ლ. არდაზიანი“). IX კლასში, სადაც ლ. მალანია ასწავლის, მასთან შეთანხმებით ჩავატარეთ საკონტროლო წერა თემაზე—„საქართველოს რუსეთთან შეერთების საკითხი ნ. ბარათაშვილის შემოქმედებაში“. მასწავლებლის მიერ გასწორებული ნამუშევრების გადასინჯვით აღმოჩნდა, რომ ნიმუშები აშკარად აწეული იყო. მაგალითად, ერთ-ერთი მოსწავლის ნამუშევარში, რომელიც „4“-ზე იყო შეფასებული, ლ. მალანიას შეუნიშნავს მხოლოდ ოთხი შეცდომა, დამატებით კი აღმოჩნდა—36. დაახლოებით ასეთივე მდგომარეობა იყო სხვა ნაწერებშიც.

სუსტად ასწავლის საგანს მასწ. ნ. ახალია (ჩხორთწყუს 1-ლი საშ სკოლა). მართალია, მასწავლებელი ცდილობს გაკვეთლის ძირითადი მომენტების დაცვას, მაგრამ მას არ ყოფნის თეორიული მომზადება და მეთოდური დახელოვნება. ნ. ახალია დამწყები მასწავლებელია, ამასთან ერთად, მეხუთე კურსის სტუდენტიც, ამდენად, მისი გაპროვინება V კლასზე, სადაც გარკვეული სიძნელეებია ახალ პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებზე გადასვლასთან დაკავშირებით, უდაოდ სკოლის დირექციის შეცდომად უნდა ჩაითვალოს. იგი სკოლის ხელმძღვანელებისა და გამოცდილი კოლეგების სისტემატურ დახმარებას საჭიროებს.

შემოწმებული სკოლების მშობლიური ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა საერთო ნაკლად უნდა ჩაითვალოს, რომ მოსწავლეები ჯერ კიდევ არ არიან დაუფლებულნი გამომეტყველებითი კითხვის ტექნიკას, ენისა და ლიტერატურის გაკვეთილებზე ნაკლები ყურადღება ექცევა თვალსაჩინოების გამოყენებას, თითქმის მთლიანად უყურადღებოდაა მიტოვებული წერითი საშინაო დავალებების რვეულები.

დამაკმაყოფილებლად მუშაობს ჩხორთწყუს I და ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლების ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა საკრებრივი მეთოდგაერთიანებები. ომატიკის გადახალისებას საჭიროებენ მუხურისა და ახუთის საშუალო სკოლების მასწავლებელთა მეთოდური გაერთიანებების საშუალო გვეგები. მათში საჭიროა მშობლიური ენისა და ლიტერატურის სწავლების უფრო აქტუალური საკითხების გათვალისწინება.

რუსული ენისა და ლიტერატურის მოსმენილი გაკვეთილების ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ ჯერ კიდევ საგრძნობლად დაბალია მოსწავლეთა მიზნელოვანი ნაწილის მეტყველების კულტურა. ამა თუ იმ სიტყვის მცდარა დაწერილობა ხშირად გამოწვეულია არა იმდენად ორთოგრაფიისა და ფონეტიკის სუსტი ცოდნით, რამდენადაც ენის უცოდინარობით. ზოგიერთი მასწავლებელი დღემდე ვერ გარკვეულა ახალი პროგრამებისა და სახელმძღვანელოების თავისებურებებში და ენის შემოქმედებითი სწავლების, მოსწავლეთა აზროვნების, ზეპირი და წერითი მეტყველების განვითარების ნაცვლად მიმართავს ზეპირობასა და სიტყვების მექანიკური დამახსოვრების დიდი ხნის წინათ უარყოფილ მეთოდებს. ყოველივე ამის შედეგად, მოსწავლეები დაზეპირებულ გრამატიკულ

წესებს ვერ იყენებენ თხოობისა და წერის პროცესში, ვერ ხებენ მარტივი წინადადებების შედგენასა და თავიანთი სიტყვების წაკითხულის შინაარსის გადმოცემას.

მოსწავლეთა საკონტროლო წერითი ნამუშევრების შემოწმებით გამოვლინდა, რომ თითქმის ყველა მასწავლებელი ზერელედ ასწორებს მოსწავლეთა ნაწერებს, მოსწავლეთა საკონტროლო წერის რვეულებში დიდი რაოდენობითაა დარჩენილი გაუსწორებელი შეცდომები. კიდევ მეტი, ზოგიერთი მასწავლებელი საერთოდ არ ატარებს საკონტროლო წერებს ან წერის ნიშნები არ შეაქვს საკლასო ყურნალებში. მაგალითად: ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლის მასწავლებელს რ. ფიჩხაიას, რომელიც V, VI, VII და VIII კლასებში ასწავლის რუსულ ენასა და ლიტერატურას, საკონტროლო წერის არც ერთი ნიშანი არ ჰქონდა შეტანილი საკლასო ყურნალებში. ვერ ფლობს ენასა და მისი სწავლების მეთოდებს ამავე სკოლის მასწავლებელი მ. ფირცხალავა.

ანალოგიური მდგომარეობა აქვს ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშუალო და ლედარსალეს რვაწლიანი სკოლების მასწავლებლებს ვერა სიჭინავასა და მ. გუგუას, ვ. უჩანეიშვილს, მ. ფირცხალავას. განსაკუთრებით სუსტად ფლობს საგანს და მისი სწავლების მეთოდებს ვ. უჩანეიშვილი.

ლესიჭინეს I საშუალო სკოლაში რუსული ენის გაკვეთილები ფაქტიურად სხვა საგნის მასწავლებელთა განაკვეთების შესავსებად არის გამოყენებული. მაგალითად, რუსულ ენას ასწავლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ლ. მალანია, რომელიც ცუდად ფლობს ამ ენას. რუსულ ენას არადაამაკმაყოფილებლად ასწავლიან აგრეთვე თავიანთი საგნების კარგი სპეციალისტები, მათემატიკოსი გ. ლაშხია და დაწყებითი კლასების მასწავლებელი ჯ. გულუა. ძალზე სუსტად მუშაობს მუხურის საშუალო სკოლის მასწავლებელი ნ. ცირამუა. ის ვერ ფლობს ენასა და მისი სწავლების მეთოდებს, IV კლასში ახალი მასალის ახსნის დროს უშვებდა უხეშ ენობრივ, შეცდომებს.

სერიოზული ხარვეზები გააჩნია მუშაობაში ე. სიჭინავას (ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშ. სკოლა), ი. ჯიქიას (ახუთის საშ. სკოლა), მ. კვიციანიას (ჩხოროწყუს I საშ. სკოლა), ნ. გოგუასა და მ. ვახანიას (ლედარსალეს რვაწლიანი სკოლა).

ზემოაღნიშნულ მასწავლებელთა სუსტი მუშაობა მიუტევებელია იმიტომაც, რომ მათ გვერდით არიან ისეთი მასწავლებლები,

რომელთა თეორიული მომზადება და მუშაობის მეთოდები ყოველ მხრივ მისაბაძი უნდა გამხდარიყო ზათთვის. როგორც ჩანს, საქმეში სცოდავენ შეიქმნეული სკოლების ხელმძღვანელებიც, რომლებიც ჯერ კიდევ ნაკლებად ზრუნავენ მოწინავე პედაგოგების გამოცდილების განზოგადებისა და სუსტად მომეშავე მასწავლებელთა საქმიანობაში დანერგვისათვის.

საფუძვლიანად არიან დაუფლებული ენას და გაკვეთილებსაც შემოქმედებითად ატარებენ რ. სიჭინავა (ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის სკოლა), ნ. საჯაია (ახუთის საშ. სკოლა), ლ. ნაჭყებია (ჩხოროწყუს I საშ. სკოლა), ლ. ვეკუა (ლესიჭინეს I საშ. სკოლა), ი. ჩიქოვანი (მუხურის საშ. სკოლა) და სხვები.

მათ მოსწავლეებს დამაკმაყოფილებლად აქვს ათვისებული პროგრამებით გათვალისწინებული მასალა. შეგნებულად, ლოგიკური თანმიმდევრობით არჩევენ წინადადებებს, თავიანთი სიტყვებით გაუმოსცემენ ნაწარმოების შინაარსს და ა. შ.

რაიონის სკოლებში რუსული ენის სწავლებაში შენიშნული ნაკლოვანებები, ზემოაღნიშნულ სხვა მიზეზებთან ერთად, იმითაც არის გაპირობებული, რომ ამ საგნის მასწავლებელთა მეთოდგაერთიანებები ჯერ კიდევ ფორმალურად მუშაობენ და ვერ პასუხობენ მასწავლებელთა თეორიული და პროფესიული დახელოვნების დიდმნიშვნელოვან ამოცანებს.

ჩხოროწყუს რაიონის სკოლებში ორი უცხოური—გერმანული და ინგლისური ენები ისწავლება. შემოქმედებით დადგინდა, რომ მასწავლებელთა ერთი ნაწილი სათანადოდ ემზადება გაკვეთილებისათვის და მას საინტერესოდ ატარებს. მაგალითად, კარგად ფლობს გერმანულ ენას და მისი სწავლების უახლეს მეთოდებს მუხურის საშუალო სკოლის მასწავლებელი ნ. ცირამუა. იგი გაკვეთილებს უცხოურ ენაზე ატარებს და მისმა მოსწავლეებმაც ენის დამაკმაყოფილებელი ცოდნა გამოამჟღავნეს. მათ ესმით მასწავლებლის საუბარი და მის მიერ დასმულ კითხვებზე ამომწურავ პასუხს იძლევიან.

სათანადოდ არ ემზადება გაკვეთილებისათვის და არ იცნობს უცხოური ენის სწავლების თანამედროვე მეთოდებს ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლის გერმანული ენის მასწავლებელი რ. ლემონჯავა. VII კლასის მოსწავლეებმა კითხვაც კი არ იციან და ვერც მარტივ კითხვებზე იძლევიან პასუხს. აღსანიშნავია ისიც, რომ ეს მასწავლებელი გერმანულ ენას VII

კლასში 1963 წელს გამოცემული სახელმძღვანელოთი ასწავლებს ხოლო VIII კლასში კი—1968 წლის გამოცემით. არ ასწორებს საშინაო დავალებებსა და სიტყვარების რვეულებს.

ლესიჭინეს I საშუალო სკოლაში ინგლისურ ენას ორი მასწავლებელი—ტ. იზორია და ა. სიჭინავა ასწავლის. ტ. იზორია არ ემზადება გაკვეთილებისათვის და მხოლოდ კ. თხვიას და თარგმნის მეთოდით ივარგლება, V კლასში მისმა მოსწავლეებმა ასე თუ ისე დამაკმაყოფილებელი ცოდნა გამოამჟღავნეს, მაგრამ სამაკიეროდ ძალზე დაბალია მეცხრეკლასელთა ცოდნა ვერ ფლობს ენას და მეტყველების დროს უხემ შეცდომებს უშვებს ა. სიჭინავა. ორივე მასწავლებელი არავითარ ყურადღებას არ აქცევს საშინაო დავალებებისა და სიტყვარების რვეულების წარმოებას.

ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლაში ინგლისური და გერმანული ენები ისწავლება. ინგლისურ ენას ნ. თოლორდავა და ს. კვარაცხელია ასწავლიან. ნ. თოლორდავა დამაკმაყოფილებლად ფლობს ენას. მაგრამ სწავლების პროცესში არ იყენებს ახალ ხერხებსა და მეთოდებს, თვალსაჩინოებას. ს. კვარაცხელიამ კი ძალიან სუსტად იცის ენა და რა თქმა უნდა, აქედან გამომდინარეობს ყველა არასასურველი შედეგი.

მეთოდურ დახელოვნებას საჭიროებს ახუთის საშუალო სკოლის გერმანული ენის მასწავლებელი ს. ახალია. მართალია, მისი მოსწავლეები დამაკმაყოფილებლად ფლობენ უცხოურ ენას, მაგრამ გაკვეთილები ჯერ კიდევ ძველი მეთოდებით ტარდება, ამასთან, ყოველგვარი თვალსაჩინოების გარეშე.

ლედარსალეს რვაწლიანი სკოლის ინგლისური ენის მასწავლებელი ა. ახალია შემოწმების დღისათვის სკოლაში არ გამოცხადებულა გაურკვეველი მიზეზის გამო, ხოლო ნაფიჩხაოს საშუალო სკოლაში, სადაც ის შეთავსებით მუშაობს, გაკვეთილები ჩაუტარებია. შემოწმებულ იქნა მოსწავლეთა საკონტროლო წერის რვეულები. წერის ნოჩმები შესრულებულია, მაგრამ არასწორად არის შერჩეული თემატიკა, რვეულებში დიდი რაოდენობითაა გაუსწორებლად დატოვებული უხეში შეცდომები. მიუხედავად ამისა, მოსწავლეთა ნაშრომები ძალზე ლიბერალურადაა შეფასებული.

რაიონის სკოლებში არსებობს უცხოური ენების მასწავლებელთა მეთოდური გაერთიანებები, მაგრამ გვეგებში არ არის შეტანილი უცხოური ენების სწავლების მნიშვნელოვანი საკითხები.

წაკითხული თემებიც არადამაკმყოფილებელია და რაიმე არსებობის
ხასიათის დახმარებას ვერ გაუწევენ მასწავლებლებს.

ჩხოროწყუს რაიონის შემოწმებულ სკოლებში ისტორიისა და
საზოგადოებათმცოდნეობის სწავლებაში გარკვეული ხარვეზები
შეინიშნება. ის მასწავლებლებიც კი, რომლებიც სათანადოდ ფლო-
ბენ საგნის თეორიულ კურსს, ჯეროვან ყურადღებას არ აქცევენ
სწავლების მეთოდურ მხარეს და ძალზე დუნედ ეუფლებიან
ახალი პროგრამებისა და სახელმძღვანელოების შესატყვის სწავლე-
ბის თანამედროვე ხერხებსა და მეთოდებს, რის გამოც გაკვეთილე-
ბის უმრავლესობა ერთფეროვანია და ხელს ვერ უწყობს მოწავ-
ლებში ამ საგნისადმი სიყვარულისა და ინტერესის გაღვივებას.
მასწავლებელთა მეორე ნაწილი კი ნაკლებად ზრუნავს თავისი
თეორიული ცოდნის გაღრმავებისა და სწავლების ხერხებისა და
და მეთოდების სრულყოფისათვის, არ იყენებს თვალსაჩინოებას,
მხატვრულ ლიტერატურას, ქრესტომათიებს, ვერ ახერხებს ადგი-
ლობრივი მასალებით გაკვეთილის გამდიდრებას. საერთოდ, ისტო-
რიის გაკვეთილებზე, მიუხედავად განათლების სამინისტროს სა-
ინსტრუქციო მითითებისა, სათანადო ყურადღება არ ექცევა პარ-
ტიის XXIV ყრილობის გადაწყვეტილებათა პრობაგანდისა და სწავ-
ლების საქმეს, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც გაკვეთილის თემა
უშუალო შესაძლებლობას იძლევა. ყოველივე ამის გამო საგრძობ-
ლად დაბალია ისტორიისა და საზოგადოებათმცოდნეობის როლი
მოზარდი თაობის მარქსისტულ-ლენინური მსოფლმხედველობით
შეიარაღებისა და მაღალი მოქალაქეობრივი სულისკვეთებით აღზრ-
დის საქმეში.

სერიოზული ნაკლოვანებები გააჩნია სწავლებაში ლეიციწინეს
ჩაის საბჭოთაი მეურნეობის საშუალო სკოლის ორგანიზატორს და
ისტორიის მასწავლებელს ვ. ცაავას. გამოკითხვის პროცესში იგი ვერ
ახერხებს მოსწავლეთა ყურადღების კონცენტრირებას და მთელი
კლასის მუშაობაში ჩაბმას, რაც ძირითადად საშინაო დავალების
გამოკითხვის მეთოდის სრული უგულვებელყოფით აიხსნება. გა-
მოძახებული სამი მოსწავლიდან მასწავლებელმა სამივეს თავიდან
ბოლომდე მოაყოლა გაკვეთილი—„გალიჩ-ვოლინის სამთავრო“,
„რუსეთის ფეოდალური დაქუცმაცებულობის შედეგები“ და არც-
ერთის ცოდნა არ შეუფასებია. დაუშვებლად მიგვაჩნია ის გარე-
მოება, რომ ისტორიის გაკვეთილი ყოველგვარი თვალსაჩინოებისა
და განსაკუთრებით კი რუკის გარეშე ჩატარდა. მოსწავლეებმა არ

იკოდნენ კიევის სახელმწიფოს ცალკეულ სამთავროებად და მიზნები, ფეოდალური დაქუცმაცებულობის დადებითი და უარყოფითი მხარეები და ა. შ. ახალი მასალის—„ფეოდალიზმის განვითარება ამიერკავკასიაში“ ახსნისას შემოიფარგლა მხოლოდ სასკოლო სახელმძღვანელოთი. მოწველეთათვის არ მიუცია წერითი საკონტროლო დავალება.

ზემოაღწერილი გაკვეთილის ასლს წარმოადგენდა მუხურობის საშუალო სკოლის VII კლასში მასწავლებელ თ. ცირამუას მიერ ჩატარებული გაკვეთილი. აქაც ყურადღება ძირითადად სამ მოსწავლესზე გამახვილდა, რომელთაგან ორს თ. ცირამუას თავიდან ბოლომდე მოაყოლა გაკვეთილი. მოსწავლეებმა სათანადო თანმიმდევრობის გარეშე გადმოსცეს გაკვეთილი—„მონღოლ-თათართა შეაღწევის დასაწყისი“, ვერ განმარტეს მონღოლ-თათართა გაძლიერება-დაწინაურებისა და მათ მიერ ეკონომიურად და კულტურულად უფრო დაწინაურებული აზიის, ამიერკავკასიის ქვეყნებისა და რუსთა სამთავროების შედარებით იოლად დაპყრობის მიზნები. ძალზე უღიმღამოდ იქნა ახსნილი ახალი მასალა—„რუსი ხალხის ბრძოლა მონღოლ-თათართა შემოსევის წინააღმდეგ“. ამასთან, თხრობის პროცესში მასწავლებელი სწორად უშვებდა როგორც ენობრივ, ისე ფაქტობრივ შეცდომებს („კალკაზე ომი წავაგო რუსეთმა, მაგრამ არც მონღოლებს დაადკათ კარგი ღღე. ისინიც უგზო-უკვლოდ გაქრნენ“, „მიმდინარეობდა მონღოლების რეორგანიზაცია“, „რუსეთის თავიდანვე ეწერათ, რომ ყოფილიყვნენ მოთავენი ევროპის ხალხებისათვის“, „ჩინგის ყაენის ვარდაცვალების შემდეგ მისი შვილი გახდა ბათო-ყაენი“ და ა. შ.).

ისტორიის სწავლებაში გარკვეული ნაკლოვანებებია აგრეთვე ლესიჭინეს I საშუალო სკოლაშიც, სადაც ამ საგანს მასწავლებელი კ. ჯალალონია ასწავლის. პედაგოგი ფლობს საგანს, მაგრამ სწავლებას პროცესში ჯერ კიდევ არ იყენებს სწავლების აქტიურ ხერხებსა და მეთოდებს. გაკვეთილის უმეტეს ნაწილს გამოკითხვას უთმობს და ახალი მასალის ახსნისას საკმაოდ დრო არ რჩება საკვანძო საკითხების ღრმა ანალიზისა და ცალკეულ ისტორიულ ცნებათა სათანადო გაშლისათვის. ვფიქრობთ, ამის მიზეზია ის, რომ მერვეკლასელებს საკმაოდ ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვთ წარმოების საშუალებებისა და მწარმოებლური ძალების სტრუქტურაზე, საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ცვალებადობის შინაგან მექანიზმებზე, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მოწინავე

იდეების როლსა და დანიშნულებაზე. აქედან გამომდინარე, მოსწავლეები სათანადო სიღრმით ვერ ჩაწვდნენ გაკვეთილის თემა „კომუნისტური პარტიის მანიფესტის“ ძირითადი იდეების არსსა და მუშათა კლასის პირველი მარქსისტული პოლიტიკური ორგანიზაციის შექმნის მნიშვნელობას“. ამავ მასწავლებელმა IX კლასში ახალი მასალის ახსნის დროს რატომღაც გამოტოვა თემა—„კულტურა XIX საუკუნისა და XX საუკუნის დასაწყისში“. X კლასში უახლესი ისტორიის სწავლების დროს, მისი შემცენებითი და ემოციური მხარის გაძლიერების მიზნით, სკოლის დირექტორმა ბ. ხორავამ მეტი ყურადღება უნდა დაუთმოს როგორც საერთო მასალების, ისე ფოტო და კინოდოკუმენტების, მხატვრული ლიტერატურის ფართოდ გამოყენების საქმეს.

ისტორიისა და საზოგადოებათმცოდნეობის სწავლებაში ანალოგიური მდგომარეობაა ახუთის საშუალო სკოლაშიც. მასწავლებელი მ. ნარსია დამაკმაყოფილებლად ფლობს საგანს, მაგრამ გაკვეთილებს ერთფეროვნად, თვალსაჩინოების გარეშე ატარებს. მაგალითად, IX კლასში პირველი მსოფლიო ომისა და VIII კლასში „კომუნისტური პარტიის“ II თავის გამოკითხვის დროს კედელზე ეკიდა თანამედროვე მსოფლიოს რუკა, რომელიც ერთხელაც არ გამოუყენებიათ. მეთექვსისეულმა სუსტად იცოდნენ საზოგადოებათმცოდნეობაში გაკვეთილი—„კაპიტალიზმიდან სოციალიზმისაკენ“. სათანადოდ ვერ დაახასიათეს გარდამავალ პერიოდში პროლეტარიატის დიქტატურის ამოცანები, ვერ დაასახელეს ვ. ი. ლენინის ნაშრომები, რომლებშიც ჩამოყალიბებულ იქნა ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენების გეგმა.

მკითხველად ჩატარდა ისტორიის გაკვეთილები ლეღარსალეს რვაწლი ნი სკოლის (მასწავლებელი ლ. ლორია) VII და VIII კლასებში. მოსწავლეებმა ვერ გამოავლინეს განვლილი მასალის შეგნებული და საფუძკლიანი ცოდნა. მასწავლებელი მუშაობის პროცესში უშვებს ისეოივე ხასიათის შეცდომებს, რომლებიც, ასე ვთქვათ, ტიპური გამხდარა შემოწმებული სკოლების მასწავლებელთა უმრავლესობსათვის.

ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლის IX კლასის მასწავლებელმა (მასწავლებელი გრ. პაპავა) საკმაოდ ზერელედ იცოდნენ გაკვეთილი—„ჩინეთის 1911—1913 წლების რევოლუცია“. გამოძახებული სამი მოსწავლიდან (რომელთაგან არც ერთს ცოდნა არ შეფასებულა) ვერცერთმა ვერ განმარტა, რა იყო რევოლუციის ძირითადი

მიზეზები და რა ამოცანები უნდა გადაეჭრა მას, ვერ ახსნენ. რეთვე რევოლუციის პროცესში კლასთა ურთიერთდამოკიდებულების ცვლის მიზეზებიც. გამოკითხვის ძალზე გაჭიანურების გამო ახალი მასალის — „ინდოეთის ხალხთა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა“ ახსნას გრ. პაპავამ 15 წუთი მონადგომა, ისე რომ ერთხელაც არ გამოუყენებია რუკა (სხვა თვალსაჩინოებაზე რომ არაფერი ვთქვათ) და ვერც ახსნილის განმტკიცება მოასწრო.

დამაკმაყოფილებელი ცოდნა გამოამჟღავნეს ამავე სკოლის მეთაურლასელებმა, რომლებსაც ისტორიასა და საზოგადოებათმცოდნეობას დირექტორის მოადგილე სასწავლო მუშაობის დარგში მ. მალანია ასწავლის.

ჩხორიწყუს რაიონის შემოწმებულ სკოლებში მოსმენილი ისტორიისა და საზოგადოებათმცოდნეობის გაკვეთილებიდან თავისი თეორიული დონით და მეთოდური სრულყოფით გამოირჩეოდა ლესიჭინის ჩაის საბჭოთა მეტრნეობისა და მუხურის საშუალო სკოლების დირექტორების ა. სიჭინავასა კ. ჩიქოვანის მიერ ჩატარებული გაკვეთილები. ორივე პედაგოგი კარგად ფლობს საგანსა და მისი სწავლების მეთოდებს და, რაც მთავარია, ყოველ გაკვეთილს საინტერესოდ, მიმზიდველად, გამართული ლიტერატურული ენით ატარებს, რაშიც უდაოდ გადაიწყვეტ როლს თამაშობს ფართო ნაკითხობა. მათ მხედველობიდან არ რჩებათ საპროგრამო მასალის აღმზრდელობითი მხარეც და მიზნობრივად იყენებენ მას მოსწავლეთა იდეურ-პოლიტიკური წრთობისათვის. დაძაბული პედაგოგიური შრომის შედეგიც ნაკოფიერია: მოსწავლეებმა ღრმად, შეგნებულად იციან როგორც განვლილი, ისე ახალი მასალა.

აქვე გვინდა დავძინოთ, რომ კ. ჩიქოვანსა და ა. სიჭინავას, როგორც ისტორიისა და საზოგადოებათმცოდნეობის მღწინავე მასწავლებლებს, დიდი დახმარების გაწევა შეუძლიათ თავიანთი კოლეგებისათვის, ხოლო როგორც სკოლის ხელმძღვანელებს, მეტი მომთხროვნელობა მართებთ.

ზემოაღნიშნულ ნაკლოვანებებთან ერთად ისტორიისა და საზოგადოებათმცოდნეობის მაღალ დონეზე სწავლების საქმეს ღიდად აბრკოლებს ის გარემოებაც, რომ სწავლების პროცესში მასწავლებელთა დიდი უმრავლესობა არ იყენებს თემატიკურ რუკებს, ილუსტრაციებს, ალბომებს, დიაგრამებს, სქემებს, აპლიკაციებს. მიუხედავად რაიონში არსებული შესანიშნავი ფილმოთეკისა მასწავლებლებს აქედან ჯერ კიდევ იშვიათად გააქვთ კინოფილმები,

დიაპოზიტივები, კინორგოლები, გრამფირფიტები, დიაფილმები, სხვა. არ შეიძლება ერთ გარემოებასაც არ მივაქციოთ ყურადღება, ისტორიის ახალ სახელმძღვანელოებში ყოველი პარაგრაფის შემდეგ მოცემულია სავარჯიშოების მთელი სისტემა, რომელთა დანიშნულებაა მოსწავლეთა აზროვნებისა და წერითი მეტყველების განვითარება, მაგრამ შემოწმებულ სკოლებში, როგორც წესი მოსწავლეებს არ აძლევენ წერით საშინაო დავალებებს.

სათანაო ყურადღება არ ექცევა ისტორიის მასწავლებელთა მეთოდურ კითხვების მუშაობას, სხდომები არარეგულარულად ტარდება, ხოლო წაკითხული მოხსენებები უხარისხოა და ვერ პასუხობს მოთხოვნებს.

რაოდენს შემოწმებულ სკოლებში მათემატიკის მასწავლებელთა ერთი ნაწილი სერიოზულად, დიდი პასუხისმგებლობით ეკიდება მასზე დაკისრებულ მოვალეობას, სისტემტურად იღრმავებს თეორიულ ცოდნასა და სრულყოფს სწავლების მეთოდებს. ამ მხრივ გამოირჩევიან მასწავლებლები: ი. გოგინავა, გ. ლაშხია (ლესიჭინეს I საშუალო სკოლა), მ. სიჭინავა (ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშ. სკოლა), ი. ლემონჯავა, ნ. გახარია, ფ. ცირამკა (მუხტურის საშუალო სკოლა), თ. პერტაია (ჩხორთწყუს I საშუალო სკოლა). ამ მასწავლებელთა მონდომებული და ნაყოფიერი შრომის შედეგად საკმაოდ მაღალია მათი მოსწავლეთა ცოდნის დონე მათემატიკაში. განსაკუთრებით კარგად მუშაობს ი. გოგინავა, ომელიც ლესიჭინეს X საშუალო სკოლაში IX და X კლასებში მათემატიკის გაძლიერებულ კურსს ასწავლის, მაგრამ ამ მოწინავე მასწავლებლების გვერდით გვხვდებიან ისეთებიც, რომლებიც ჯერ კიდევ სუსტად ფლობენ საგანს, საფუძვლიანად არ იცნობენ პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებს, არ ითხოვლობენ მეთოდურ ლიტერატურას, ამიტომაცაა, რომ მასწავლებლების: ბ. შენგელიას, ნ. ალანაის (ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშ. სკოლა), პ. კვარაცხელიას, დ. ვეკუას, ვ. გაბედავას, ვ. საჯაიას, ე. ბარამიას (ახუთის საშუალო სკოლა), ქ. თოდუას (ლედარსალეს რეაწლიანი სკოლა) არადამაკმაყოფილებელი შედეგები აქვთ მუშაობაში. სუსტად იციან განვლილი მასალა ლესიჭინის საშუალო სკოლის IV და VI კლასების მოსწავლეებმაც, რომლებსაც მასწავლებლები თ. ჯანჯღავა და ლ. ქარჩავა ასწავლიან.

ახუთის საშუალო სკოლის V კლასში (მასწავლებელი ვ. გაბედავა) ჩატარებულ იქნა საკონტროლო წერა, მოსწავლეებს ამო-

ცანები და მაგალითები განვლილი მასალიდან მიეცათ, მაგრამ მოსწავლიდან ეერცერთმა ვერ შეძლო დავალების შესრულება, ყველას ნამუშევარი „2“-ზე იქნა შეფასებული. აღსანიშნავია, რომ მათ შორის არის სამი მოსწავლე, რომელთაც მათემატიკაში მეოთხედური შეფასება „4“-ზე აქვთ. ასეთივე ცუდი შედეგით დამთავრდა საკონტროლო წერა ამავე სკოლის XI კლასში (მასწავლებელი პ. კვარაცხელია). მათეკლასელებს საკონტროლო წერისათვის მიეცათ ის ამოცანები და მაგალითები, რომლებზედაც I მეოთხედში პარალელურ კლასს საკონტროლო წერა ჩატარა მასწავლებელმა. მიუხედავად ამისა, 14 მოსწავლიდან (6 მოსწავლე არ ესწრებოდა) თოთხმეტივე „2“ დაიმსახურა. ამავე მასწავლებელმა დაბალ დონეზე ჩატარა გეომეტრიის გაკვეთილი XII კლასში კლასმა სუსტად იცოდა გაკვეთილი „პრიზმის მოცულობა“. გამომხეხულმა მოსწავლეებმა ვერ ააგეს სათანადო ნახაზი, ვერ დაასაბუთეს განხილულ სამკუთხედში რატომ იყო ერთ-ერთი კუთხე მართი. ზოგიერთი ალგებრული ვარჯიშის დროს მოსწავლეებმა დაფაზე დაუშვეს შეცდომები, რომლებიც მხედველობიდან გამოეპარა მასწავლებელს. ძალზე დაბალ დონეზე ატარებენ მათემატიკის გაკვეთილებს ამავე სკოლის მასწავლებლები დ. ვეკუა და ე. საჯაია. VII კლასში ე. საჯაიამ გეომეტრიის გაკვეთილი სრულიად შეუფერებელი მეოთხედით ჩატარა. იგი სვამდა კითხვებს, მაგრამ არ აცდიდა მოსწავლეებს და თვითონვე ცდილობდა პასუხის გაცემას, ამასთან, მთელი ყურადღება გამომახეხულ მოსწავლეებზე იყო გადატანილი. მასალის ახსნის შემდეგ მონიშნა მოსწავლეების გავარჯიშება ამოცანების ამოხსნაზე, მაგრამ ყველა მოქმედება მწვე შეასრულა, ისე რომ მოსწავლეებს არავითარი მონაწილეობა არ მიუღიათ ამოცანების ამოხსნაში (ე. საჯაიასა და დ. ვეკუას ამოხსნილი ამოცანები გაკვეთილის გეგმაში ჰქონდათ ჩაწერილი და დაფაზე იქიდან იწერდნენ). მოსწავლეებმა სუსტად იციან განვლილი მასალაც წარმოდგენა არა აქვთ, თუ რას ეწოდება პარალელოგრამი, როგორია მისი თვისებები. ვერ ხსნიან ელემენტარულ ამოცანებს. („პარალელოგრამის ორი კუთხე ისე შეეფარდება ერთმანეთს, როგორც 3:2, ვიპოვოთ თითოეული მათგანი“), არ იციან რიცხვის პროპორციულ ნაწილებად დაყოფა და სხვა. თითქმის ანალოგიური სურათი შეინიშნებოდა VII² კლასში დ. ვეკუას მიერ გადაცემულ გაკვეთილზე.

საგნისა და მისი სწავლების მეთოდების აბსოლუტური დინარობა გამოავლინა, ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის მასწავლებელმა ნ. ალანიაძემ ძალზე დაბალ დონეზე ჩაატარა მან VII კლასში გეომეტრიის გაკვეთილი. მასწავლებელმა ახსნის დროს ერთმანეთში აურიო რიცხვის კვადრატში ახარისხება და კვადრატული ფესვის ამოღება, ადგილი ჰქონდა კურიოზულ შემთხვევას, როდესაც მასწავლებელმა ვერ შეძლო კვადრატული ფესვის ამოღება რიცხვებიდან 256 და 78,6 და დიდი წვალების შემდეგ „დაადგინა, რომ $78,6 = 28$ “.

არაღამაკმაყოფილებელი შედეგი მოგვცა ლედიარსალეს რვაწლიანი სკოლის V კლასში (მასწავლებელი ქ. თოღუა) ჩატარებულმა საკონტროლო წერამ. 15 მოსწავლიდან მხოლოდ ერთმა მოსწავლემ დაიმსახურა დამაკმაყოფილებელი შეფასება.

შემოწმებულ სკოლებში, უმეტეს შემთხვევაში, ძალზე დაბალია საკონტროლო წერების ხარისხი. სათანადო ყურადღება არ ექცევა აგრეთვე მოსწავლეთა საშინაო და საკლასო რვეულების წარმოებას. მოსწავლეები შეჩვეულები არ არიან დამოუკიდებელ მუშაობას, რვეულები ძალზე უხარისხოდაა ნაწარმოები და ხშირად ერთმანეთის ასლს წარმოადგენენ, მასწავლებლებიც იშვიათად ამოწმებენ მათ და სხვა. ასეთ ფაქტებს ადგილი აქვს ლესიჭინეს საშუალო სკოლის IV, VI კლასებში (მასწავლებლები თ. ჯანჯღავა და ლ. ქარჩავა), ახუთის საშუალო სკოლის IV კლასში (მასწ. ე. ბარამია) ახუთის საშუალო სკოლის IV, V, VII, X კლასების მოსწავლეთა საკონტროლო წერის რვეულებში დიდი რაოდენობითაა გაუსწორებელი შეცდომები. მაგალითად, X კლასში (მასწავლებელი პ. კვარაცხელია) 20 ოქტომბერს გეომეტრიაში ჩატარებულ საკონტროლო წერაში მოსწავლეებს მ. ხარებავას, გ. ნაროუშვილს, ნ. დებურბას დაშვებული აქვთ უხეში შეცდომები, რომელიც მასწავლებელს ვერ შეუნიშნავს და ნაცვლად შეფასება „2“-ისა „ოთხები“ დაუწერია. ანალოგიური მდგომარეობაა V კლასში (მასწავლებელი ვ. გაბეღავა).

სკოლებში შექმნილია მათემატიკის მასწავლებელთა მეთოდგაერთიანებები, მაგრამ მათი მუშაობა ჯერ კიდევ ფორმალურ ხასიათს ატარებს. ამ მხრივ უკეთესი მდგომარეობაა ლესიჭინეს I საშუალო სკოლაში, სადაც მათემატიკის მასწავლებელთა მეთოდგაერთიანებას ი. გოგინავა ხელმძღვანელობს. მეთოდგაერთიანებას აქვს კარგად შედგენილი გეგმა, დამუშავებული თემებიც საფუძვლი-

ნია და სხვა საკითხებთან ერთად ითვალისწინებს ახალი პროგრამების
მებით მათემატიკის სწავლების მნიშვნელოვან პრობლემებს.

ჩხოროწყუს რაიონის სკოლებში ფიზიკის სწავლების მდგომარეობის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ მთელ რიგ სკოლებში ეს საგანი დაბალ დონეზე ისწავლება. უმეტეს შემთხვევაში ფიზიკის მასწავლებლებად არასპეციალისტები ან ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტის დაუსწრებელი განყოფილებების კურსდამთავრებულები მუშაობენ, რომელთაც არ გააჩნიათ საფუძვლიანი ცოდნა და მითუმეტეს ახლა, როდესაც ფიზიკა ახალი პროგრამებით და სახელმძღვანელოებით ისწავლება, ძალზე უჭირთ ამ საგნის სწავლება. ახალი მასალის ახსნისას ეს მასწავლებლები ფაქტიურად სახელმძღვანელოში არსებული მასალის მოკლე შინაარსის გადმოცემით კმაყოფილდებიან, რის გამოც მოსწავლეთათვის გაურკვეველი რჩება მრავალი ფაქტი და ფიზიკური მოვლენა. ამიტომ მოსწავლეთა დიდი ნაწილი უინტერესოდ ეკიდება ამ საგნის შესწავლის საქმეს.

ჩხოროწყუს რაიონის შემოწმებულ სკოლებში, გარდა მუხურის საშუალო სკოლისა, ფიზიკა არადამაკმაყოფილებლად ისწავლება. მუხურის საშუალო სკოლაში, სადაც ფიზიკას ნ. გახარია ასწავლის, შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა. მასწავლებლის თეორიული მოახადების დონე დამაკმაყოფილებელია. იგი საგნის სწავლებას მონდომებითა და პასუხისმგებლობით ეკიდება მოსწავლეთა ნაწილი ამჟღავნებს თეორიული მასალის კარგ ცოდნას და მას მოხერხებულად იყენებს ამოცანების ამოხსნისას. მაგრამ მასწავლებლის მუშაობაში შეიმჩნევა სერიოზული ხარვეზებიც; ის ნაკლებად იყენებს სადემონსტრაციო ცდებისა და ლაბორატორიული სამუშაოების დროს ფიზიკის კაბინეტში არსებულ ხელსაწყო-იარაღებსა და ტექნიკურ საშუალებებს.

სერიოზული ნაკლოვანებებია ფიზიკის სწავლებაში ლესიქინეს საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლაში (მასწავლებლები ჯ. ვეკუა და ნ. ალანია). VIII კლ. მოსწავლეებმა (მასწ. ჯ. ვეკუა) არ იცოდნენ დრეკადობის ძალა, აჩქარება, ნიუტონის II კანონი, ამწევი ძალა. ერთმანეთში ურევენ წონასა და კუთრ წონას. VI კლასის მოსწავლეებმა (მასწ. ნ. ალანია) არ იცოდნენ სიმკვრივე და სიმკვრივის ერთეულები, არათანაბარი მოძრაობის განმარტება, მასწავლებელი ნ. ალანია ახალი მასალის—„ნივთიერების მოცულობითა და სიმკვრივით მასის განსაზღვრა“ ახსნისას ერთმანეთში ურევდა მასის მოცულობისა და სიმკვრივის ცნებებსა და ერთეუ-

ლებს. IX კლასის (მასწ. ჯ. ვეკუა) არცერთმა მოსწავლემ იცოდა გამოსაკითხი მასალა: „წნევა სითხის გამრუდებული ზედაპირის ქვეშ“. გამოკითხვისას მასწავლებელი სისტემატურად ეხმარებოდა. მოსწავლეებს, მაგრამ თვითონაც უშვებდი უხემ შეცდომებს („სფერული მოცულობის ზედაპირის ფართობი“, „ტოლქმედი მიმართულია იმრუდის რადიუსის შიგნით“, „სხეულის დაჭიმულობის კოეფიციენტი“ და სხვა.

არადაჩაყიყოფილებლად ისწავლება ფიზიკა ჩხოროწყუს I საშუალო (მასწ. ა. ჩალიგავა და თ.ჯანაშია) და ლედარსალეს 8-წლიან სკოლებში (მასწავლებელი ნ. ლავილავა). ჩხოროწყუს I საშ. სკოლის X კლასის მოსწავლეებმა არ იცოდნენ მარცხენა ხელის წესი, ძალთა წყვილის განმარტება, ამპერის ძალის ფორმულა, მაგნიტური ველის ინდუქცია. ახალი მასალის ახსნისას მასწავლებელმა დაუშვა უხეში შეცდომები: „სივრცეში ავიღოთ ფართობი“, „ვექტორი ეწოდება ისეთ მიმართულებას... და სხვა. ამავე სკოლის VI კლასის მოსწავლეები (მასწ. თ. ჯანაშია) ვერ ანსხვავებენ მასისა და წონის ერთეულებს (გ, გ-ძალა), ზამბარასა და დინამომეტრს. ახალი მასალის ახსნისას მასწავლებელმა ძალა ასე განმარტა: „ძალა არის სიდიდე, რომელიც საშუალებას გვაძლევს არა მარტო სიდიდე, არამედ ისეთი, რომ უნდა ვიცოდეთ მიმართულება. ასეთ სიდიდეს ეწოდება ვექტორი“ (სტილი დაცულია). ლედარსალეს 8-წლიანი სკოლის მასწავლებელი ნ. ლავილავა ვერ ახერხებს მოსწავლეთა ყურადღების მობილიზებასა და სწავლებაში აქტიურობის პრინციპის დანერგვას. მხედველობიდან რჩება მოსწავლეთა მიერ დაშვებული შეცდომები და არ აანალიზებს მათ, არ ახდენს განვლილი მასალის გამეორებას, რის გამოც მოსწავლეებს დავიწყებული აქვთ აღრე შესწავლილი მასალა. VIII კლასის მოსწავლეებმა ვერ განმარტეს დრეკადობის კოეფიციენტი, ვერ შეძლეს სწორად ჩაეწერათ თანაბრად აჩქარებული წრფივი მოძრაობისას სხეულის კოორდინატი დროის t მომენტში და სხვა.

განსაკუთრებით შეუწყნარებელი მდგომარეობაა ლესიჭინის I საშუალო სკოლაში (მასწ. ალ. სიჭინავა). მის მიერ ჩატარებული გაკვეთილი ვერავითარ კრიტიკას ვერ უძლებს. მასწავლებელი ვერ ფლობს საგანსა და საგნის სწავლების მეთოდებს. იმ კლასების მოსწავლეები, სადაც ა. სიჭინავა ასწავლის, ამუღავნებენ ფიზიკის პროგრამული მასალის ძალიან სუსტ ცოდნას, არ იციან ერთგვაროვანი და არაერთგვაროვანი მაგნიტური ველები, მაგნი-

ტური ველის ძალწირები, განსხვავება გამტარებსა და ნაგებობების გამტარებს შორის, ზედაპირული დაჭიმულობის კოეფიციენტი, ზედაპირული დაჭიმულობის ძალა, კაპილარული მოვლენები და სხვა. X კლასში ახალ მასალის ახსნისას მასწავლებელმა დაუშვა რამოდენიმე უხეში შეცდომა: „ელექტრონეიტრალური ელექტრონი“, „ფართობზე აღმართული ნორმალი“, „მაგნიტური ინდუქციის ვექტორს აქვს ძალწირის მიმართულება“.

შემოწმებული სკოლის მოსწავლეთა საკლასო-საშინაო რვეულები უსუფთაოდ არის ნაწარმოები, საკონტროლო წერისათვის შერჩეული ამოცანები ძალზე ადვილია და არც წერის ნორმებია დაკული. საშინაო დავალების შემოწმება ზერელედ ხდება, ხოლო საკონტროლო ნამუშევრების შეფასება ძალზე არაობიექტურად.

აღნიშნული ნაკლოვანებების ძირითადი მიზეზია მასწავლებელთა გულგრილი და უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება თავიანთი მოვალეობისადმი. ეს პედაგოგები ჯეროვნად არ ზრუნავენ საკუთარი თეორიული ცოდნის ვალრმავეებისა და მეთოდური დახელოვნებისათვის. არ ატარებენ პროგრამით გათვალისწინებულ ლაბორატორიულ სამუშაოებსა და პრაქტიკუმებს, არ ავარჯიშებენ მოსწავლეებს ამოცანების ამოხსნაზე და ა. შ.

ფიზიკის კაბინეტები ღარიბია ხელსაწყო-იარაღებითა და ტექნიკური საშუალებებით. ბევრი ხელსაწყო მოუკვლელობით დაზიანებულია და ხმარებიდანაა გამოსული, თუმცა არსებული ხელსაწყო-იარაღებიც ნაკლებად არის გამოყენებული; მასწავლებლები ჯერ კიდევ არასაკმარ რაოდენობით ატარებენ პროგრამებით გათვალისწინებულ სადემონსტრაციო ცდებსა და ლაბორატორიულ სამუშაოებს. სწავლებაში დანერგული არ არის ტექნიკური საშუალებები; კინობროექტორები უმეტესწილად გამოუყენებელია, მიუხედავად იმისა, რომ რაიონში არის მდიდარი ფილმოთეკა. მაგალითად, ახუთის საშუალო სკოლას ორი კინობროექტორი „უკრაინა“ და „შკოლნიკი“ აქვს. პირველი სამხედრო კაბინეტშია დამონტაჟებული, ხოლო მეორე გაუხსნელი და შეფუთული დევს ფიზიკის კაბინეტში.

დამაკმაყოფილებლად ისწავლება ქიმიის ლესიჭინეს 1-ლ საშ. სკოლაში, სადაც საგანს დამაკმაყოფილებლად ასწავლის მასწავლებელი გ. სახურია. იგი გულმოდგინედ ემზადება ყოველი გაკვეთილისათვის, იყენებს დამატებით მეთოდურ და მეცნიერულ ლიტერატურას, ატარებს სადემონსტრაციო ცდებსა და პრაქტიკულ

სამუშაოებს, მან მეთოდურად სწორად წარმართა გაკვეთილები VII, IX და X კლასებში, მაქსიმალურად ჩააბა მუშაობაში მოსწავლეები, ჩაატარა აღმზრდელობითი და ათვისტური ხასიათის საუბრები. VII² და X¹ კლასების მოსწავლეებმა დამაკმაყოფილებლად იცოდნენ გაკვეთილი და განვლილი მასალა. ახალი მასალა—„დაშლისა და შეერთების რეაქციები“ (VII კლასი) და „ნახშირწყალბადების ბუნებრივი წყაროები“ (X კლასი) მასწავლებელმა ორივე კლასში დამაჯერებლად ახსნა.

მაგრამ რივ სკოლებში ქიმიის სწავლება მნიშვნელოვანი ნაკლოვანებებით ხასიათდება. მასწავლებელთა ერთმა ნაწილმა ჯერ კიდევ ვერ გარაქმნა მუშაობა ახალი პროგრამების მოთხოვნათა შესაბამისად, ისინი გაკვეთილებს ატარებენ დაბალ დონეზე, ნაკლებად იყენებენ სწავლებაში ქიმიურ ექსპერიმენტს. განსაკუთრებით უჭირთ იმ საკითხების სწავლება, რომლებიც ახალი პროგრამების სიახლეა.

განსაკუთრებით დაბალ დონეზე ისწავლება საგანი მუხურის საშუალო სკოლაში. მასწავლებელი ი. გახარია სათანადოდ არ ემზადება გაკვეთილებისათვის, არ მუშაობს თავის თავზე, არ ატარებს სადემონსტრაციო ცდებსა და პრაქტიკულ სამუშაოებს. ამის გამო, მოსწავლეოა ცოდნა დაბალია. VIII კლასში მასწავლებელს უნდა აეჩხნა „ელექტრონების მოძრაობა ატომში“. მასწავლებელმა არ გაითვალისწინა საკითხის სირთულე და მნიშვნელობა და არ მოემზადა გაკვეთილებისათვის. მას მცდარი წარმოდგენა აქვს ატომში ელექტრონის მოძრაობაზე და ასევე მცდარად მიაწოდა ცნობები მოსწავლეებს („ქიმიური რეაქციების დროს ელექტრონები განიცდიან ცვლილებას რაოდენობრივად“, „გაუწყვლებელ ელექტრონებს P ელექტრონები ეწოდება“, „ლითიუმში გვაქვს წრიული თორმის ელექტრონები“, „ნეონში გვაქვს სფერული ორი ელექტრონი და კიდევ გვაქვს სამი ელექტრონი, რომლებიც მიმოიცვლებიან“ და სხვა) მასწავლებლებთან საუბარში გამოირკვა, რომ მას მეტად ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვს S და P ელექტრონული ღრუბლების ფორმაზე. მასწავლებლის მიერ დასჯულ კითხვებზე, როგორც მოსალოდნელი იყო, მოსწავლეებმა ვერაფერი უპასუხეს.

მეტად ზერელე წარმოდგენა აქვთ X კლასების მოსწავლეებს უთილენის, აცეტილენის, ბენზოლის აღნაკობასა და ქიმიურ თვისებებზე, ბუნებაზე ნაჯერ ნახშირწყალბადებში ისინი სუსტად

ფლობენ სხვადასხვა ჰომოლოგიური რიგის ნახშირწყალბადებს. ნომენკლატურას, ამ კლასში მიმდინარე სასწავლო წელს არ ჩატარებულა არც ერთი სადემონსტრაციო ცდა.

დაბალია IX² კლასის მოსწავლეთა ცოდნა. მათ უჭირთ ნივთიერებათა ფორმულების დაწერა, არ აქვთ პერიოდული სისტემებით სარგებლობის ჩვევები. ისინი ვერ ანსხვავებენ ელემენტების აქტიურობას მათი ლითონური და არალითონური თვისებებისაგან. სუსტად იციან ელექტროლიზი და ელექტროლიტური დისოციაცია. ამ კლასში ახალი მასალა—„აზოტის ურთიერთმედება წყალბადთან“ მასწავლებელმა ვერ დაიყვანა მოსწავლეებამდე.

მეტად დაბალია ახუთის საშუალო სკოლის მე-9 კლასელთა ცოდნა. ქიმიის მასწავლებელმა ვ. საჯაიამ იცის საკანი, მაგრამ ვერ ფლობს გაკვეთილის ჩატარების თანამედროვე მეთოდებსა და ხერხებს, რის გამოც სათანადო ცოდნას ვერ აძლევს მოსწავლეებს. მან გაკვეთილი გამოკითხა IX² კლასიდან ორ მოსწავლეს, IX¹ კლასიდან კი მხოლოდ ერთ მოსწავლეს. დ. ნარჩენი მოსწავლეებისათვის მთელი 45 წუთის განმავლობაში ერთი კითხვაც კი არ მიუცია. ვერავითარ კრიტიკას ვერ უძლებს მოსწავლეთა გამოკითხვის მეთოდი: გაკვეთილს ყველა მასწავლებელი და არა მოსწავლე, საკმარისია ოდნავ შეყოვნდეს მოსწავლე, მასწავლებელი მაშინვე კარნახობს ფორმულასა და აზრებს არ ხდება მოსწავლეთა მიერ დაშვებული შეცდომების ანალიზი, მოსწავლეებმა არ იციან კოეფიციენტების შერჩევა ქიმიურ განტოლებებში, ვერ ადგენენ მარილთა ჰიდროლიზის განტოლებებს, სუსტად იციან ელექტროლიზი, ელექტროლიტური დისოციაციის თეორია, ჟანგულთა ჰიდრატების თვისებების დამოკიდებულება იონის მუხტსა და რადიუსზე.

ახალი მასალის—„აზოტი ბუნებაში, აზოტისა და მისი ნერთების გამოყენება“ ახსნისას მასწავლებელმა ყოვლად გაუმართლებლად გადასცა უამრავი პროგრამული მასალა: ამიაკის ბაქტერიოლოგიური გარდაქმნა აზოტმქავად და ნიტრატებად, ამიაკისა და აზოტმქავას სინთეზი (ეს კითხვები უკმდეგ ისწავლება), აზოტმქავას საშუალებით გოვირდის დაქანგვა და ამ გზით გოვირდმქავას მიღება და სხვა. ამასთან, არ უცდია გაეგო, დადიოდა თუ თუ არა მისი ნათქვამი და დაწერილი მოსწავლეებამდე. ასევე, მოსწავლეთა მონაწილეობის გარეშე ამ ახსნა გაანგარიშებით ამოცანა და საშინაოდ მისცა სამი ამოცანა (!).

მოსწავლეთა დაბალი ცოდნა იმის შედეგიც არის, რომ გაკვეთილებზე არ ტარდება სადემონსტრაციო და ლაბორატორიული ცდები და პრაქტიკული სამუშაოები. კაბინეტი (რომელსაც ორი ოთახი უჭირავს) არ არის შევსებული რეაქტივებითა და ქიმიური ჭურჭლებით. არ ტარდება საკონტროლო წერები ქიმიაში. არ ხდება ნასწავლო ფილმების დემონსტრირება.

ლესიჭინეს საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლაში ქიმიას ასწავლის დამწყები მასწავლებელი მ. სიჭინავა, რომელიც ვერ ფლობს აკვეთილის ჩატარების თანამედროვე მეთოდებს, ვერ იჩენს საჭირო მომთხოვნელობას მოსწავლეთა მიმართ, იშვიათად იყენებს თვალსაზიარებას. სათანადოდ არ ემზადება გაკვეთილისათვის და სრულყოფილად ვერ ხსნის ახალ მასალას. მეტად ზერელედ და ბუნდოვნად იქნა ახსნილი VIII კლასში „ელექტრონის მოძრაობა ატომებში“ (?!) ამის გამო ამ სკოლის მოსწავლეებს დაბალი ცოდნა აქვთ ქიმიაში.

მსგავსი ნაკლოვანებებით ხასიათდება ქიმიის სწავლება ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლაში (მასწ. ვ. კვარაცხელია). მასწავლებელი ვერ ფლობს ცდების ჩატარების ტექნიკას და კლასთან მუშაობის მოწინავე მეთოდებს. ამასთან, მას აკლია თეორიული და პრაქტიკული ცოდნა.

შემოწმებულ სკოლებში ქიმიის სწავლებაში შენიშნული ხარვეზები იმათაც არის განპირობებული, რომ ხშირ შემთხვევაში გაკვეთილები ტარდება მშრალად, თვალსაზიარების გარეშე. მასწავლებლები მთლიანად არ იყენებენ მათ განკარგულებაში არსებულ შესაძლებლობებს, არ ზრუნავენ კაბინეტების შევსებისათვის.

შემოწმებული სკოლების უმეტესობას მუშაობის კარგი პირობები აქვს. ქიმიის კაბინეტებისათვის შესაფერისი ოთახებია გამოყოფილი ჩხოროწყუს 1-ლ, ლესიჭინეს 1-ლ, ახუთის, მუხურის საშუალო სკოლებში. მათ საკმარისი რაოდენობით აქვთ თვალსაზიარება სადემონსტრაციო ცდების ჩასატარებლად. ამ მხრივ უკეთესი მდგომარეობაა ჩხოროწყუს 1-ლ საშუალო სკოლაში. კაბინეტში (გამგე ე. ქუცურია) აქვთ პირველი დახმარების საშუალებები მოსწავლეთა მოწამვლის ან დაზიანების შემთხვევისათვის, გამოკრულია ლაბორატორიაში მუშაობის წესები; რეაქტივები და ჭურჭლები მოვლილი და დაცულია, აქვთ მოსწავლეთა მიერ პლასტიკისაგან დამზადებული ორგანულ ნივთიერებათა მოლეკულე-

ბის მოდელები, მაგრამ სხვა სკოლებში ნივთიერებათა შენახვის წესები დარღვეულია.

ლესიჭინეს საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლაში ოთახიცი არ არის გამოყოფილი ქიმიის კაბინეტისათვის. მეტად მნიშვნელოვანი რაოდენობის თვალსაჩინოება პატარა საკუჭნაოში ინახება. ა. ეთ პირობებში საგნის წარმატებით სწავლებასზე ლაპარაკიცი კი ზედმეტია.

სკოლებში დაბალ დონეზე დგას მასწავლებელთა შორის მე-თოდური მუშაობა. ქიმიის მასწავლებელთა სიმცირის გამო შექმნილია ბიოლოგია-ქიმიის მასწავლებელთა გაერთიანებული მეთოდური გაერთიანებები, რომლებიც ვერ პასუხობენ ქიმიის მასწავლებელთა პროფესიული ოსტატობის უმცირესი ამოღების ამოცანებს.

ჯერ კიდევ მნიშვნელოვანი ხარვეზებია რაიონის სკოლებში კლასგარეშე და სკოლისგარეშე აღმზრდელობითი მუშაობის ორგანიზაციის საქმეში. კლასგარეშე და სკოლისგარეშე მუშაობის ორგანიზატორები: ვ. ჭაავა (ლესიჭინეს ჩა ს საბჭოთა მეურნეობის საშ. სკოლა), ს. კვარაცხელია მუხურის საშ. სკოლა), ვ. გვაჯავა (ლესიჭინეს საშუალო სკოლა), ე. შარტავა (ახუთის საშუალო სკოლა), მ. ბაძაღუა (ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლა) სათანადო დახმარებასა და ხელმძღვანელობას ვერ უწყვენ კლასის ხელმძღვანელებს, მასწავლებლებს და უფროს პიონერხელმძღვანელებს სკოლაში აღმზრდელობითი მუშაობის მაღალ დონეზე წარმართვის საქმეში. სოფლად, სადაც არ არსებობს სკოლისგარეშე დაწესებულებები, განაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება სკოლებში მოსწავლეთა ნიჭისა და მიდრეკილების სრულად დაკმაყოფილების მიზნით სხვადასხვა სახის წრეების ჩამოყალიბებასა და მათში შემოქმედებითი მუშაობის გაშლას. სამწუხაროდ, ექვსივე სკოლაში არა დამაკმაყოფილებლად მუშაობენ საგნობრივი წრეები. მოსწავლეთა ნამუშევრები უხარისხოა და უმეტეს შემთხვევაში არ არის რეცენზირებული. საერთოდ, სკოლებში არ არის შექმნილი ტექნიკური წრეები. ორგანიზატორებს სამუშაო გეგმებში არა აქვთ გათვალისწინებული პროფორიენტაციის საკითხები და ამ მიმართულებით არც არაფერი კეთდება. სუსტია დახმარება და კონტროლი კლასის ხელმძღვანელებისადმი, არცერთ სკოლაში არ არის წრეობრივი მუშაობის განრიგი. ამით აიხსნება ის, რომ ზოგიერთი

კლასის ხელმძღვანელი ფაქტიურად არაფერს არ აკეთებს და ფორმალურად ეკიდება თავის მოვალეობას. მაგალითად, ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის III² კლასისა და ახუთის საშუალო სკოლის II კლასის ხელმძღვანელები გ. ზარანდია და გ. ყვანია არავითარ აღმზრდელობით მუშაობას არ აწარმოებენ ოქტომბრელებთან. შეცდომებითაა სავსე ჩხოროწყუს I საშ. სკოლის კლასის ხელმძღვანელთა გეგმები და სხვა.

გარკვეული წა-მატებები აქვთ მოპოვებული მუშაობაში ახუთის (უფროსი პიონერხელმძღვანელი გ. სიჭინავა), ჩხოროწყუს I (ნ. გურჩიანი), მუხურის (გ. პაპავა) საშუალო და რვაწლიანი (ს. დარსალია) სკოლების უფროს პიონერხელმძღვანელებს. მათ სათანადო მუშაობა აქვთ ჩატარებულ პიონერული მარშის „მზად ვარ“ განსახორციელებლად, მაგრამ პიონერული მარშის ყველა მარშრუტი ჯერ კიდევ არ არის დაყვანილი თითოეულ პიონერამდე. გადახალისებას და სათანადო ესთეტიკურ გაფორმებას საჭიროებენ ამ სკოლების პიონერთა ოთახები. ჩხოროწყუს I საშ. სკოლის პიონერთა ოთახი ნესტიან სარდაფშია მოთავსებული.

ლესიჭინეს I საშუალო სკოლის (უფროსი პიონერხელმძღვანელი ი. არახამია) რაზმეულის საბჭოს თავმჯდომარეს წარმოდგენა არა აქვს პიონერულ მუშაობაზე, იშვიათად ტარდება რაზმეულის საბჭოს სხდომები. რაზმეულისა და რაზმების გეგმები უხარისხოდაა შედგენილი. პიონერები არ იცნობენ ზიონერული მარშის მარშრუტებს. ასეთივე მდგომარეობაა ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის სკოლაში (უფროსი პიონერხელმძღვანელი ვ. სიჭინავა). აქ განსაკუთრებით არადამაკმაყოფილებელი მდგომარეობაა პიონერთა აკადემიური მოსწრების მხრივ. I მეოთხედში - 161 პიონერიდან ვერ ასწრებდა — 46.

აღნიშნული სკოლების ორგანიზატორები და დირექციის წარმომადგენლები სათანადო ყურადღებას არ აქცევენ პიონერულ მუშაობას. იშვიათად იხილავენ მათ მუშაობას პედაგოგიური საბჭოს სხდომებზე, კრებებზე და ა. შ.

კომკავშირული მუშაობა შედარებით დამაკმაყოფილებლად არის დაყენებული ჩხოროწყუს I, ახუთისა და ლესიჭინეს I საშ. სკოლებში. კომკავშირის კომიტეტებსა და მათ სექტორებს აქვთ სამუშაო გეგმები. დავალებები განაწილებულია კომკავშირელებზე და კრებებიც რეგულარულად ტარდება. ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის საშუალო სკოლაში კომკავშირული კრება 15 სექ-

ტემბრის მერე აღარ მოუწვევიათ, არც კომიტეტის სხდომების
მეტი აღმოჩნდა ადგილზე. მუხურის საშუალო სკოლაში კომკავში-
რის კომიტეტის მიმართ გადამეტებულ მეურვეობას იჩენენ დირექ-
ციის წარმომადგენლები.

ჩხოროწყუს რაიონის სკოლებში კომკავშირული და პიონე-
რული მუშაობის ძირითად ნაკლად შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ
ჯერ კიდევ სათანადო ყურადღება არ ექცევა მოსწავლეთა ინი-
ციატივისა და თვითშემოქმედების განვითარებას, პიონერულ და
კომკავშირულ საქმიანობაში მემკვიდრეობითობის, სასახლო ტრა-
დიციების დამკვიდრებისა და მისი გამრავლფეროვნების საქმეს.

ლესიჭინეს ჩაის საბჭოთა მეურნეობის (დირექტორი ა. სიჭი-
ნავა—ისტორიკოსი, დირექტორის მოადგილე სასწავლო მუშაობის
დარგში ვ. სიჭინავა—რუსული ენისა და ლიტერატურის სპეცია-
ლისტი), მუხურის (დირექტორი ქ. ჩიქოვანი—ისტორიკოსი, დი-
რექტორის მოადგილე ბ. ჩიქოვანი—ლიტერატორი), ლესიჭინეს I
(დირექტორი ბ. ხორავა—ისტორიკოსი, დირექტორის მოადგილე
დ. ქობალია—ლიტერატორი), ახუთის (დირექტორი ა. ვეკუა—
ლიტერატორი, დირექტორის მოადგილე გ. ძიმისტარაშვილი—
ბიოლოგი), ჩხოროწყუს I (დირექტორი ი. ახალაია—ლიტერატო-
რი, დირექტორის მოადგილე მ. მალანია—ისტორიკოსი) საშუალო
და ლედარსალეს (დირექტორი—ნ. გოგუა—ისტორიკოსი, დირექ-
ტორის მოადგილე ნიკ. დარსალია ისტორიკოსი) რვაწლიანი სკო-
ლების წლიური სამუშაო გეგმები ძირითადად დამაკმაყოფილებლად
არის შედგენილი, მათში შეტანილია სასწავლო-აღმზრდელობითი
მუშაობის უმნიშვნელოვანესი საკითხები. მაგრამ ზოგიერთი სკო-
ლის სამუშაო გეგმა უწიგნურად არის შედგენილი, მაგალითად,
ახუთის საშუალო სკოლის სამუშაო გეგმის მიმოხილვით ნაწილში
ვკითხულობთ: „ამასთან დაძლეულია ბუნების სტიქიით მიღებული
ზარალის აღდგენა, როგორცაა სკოლის სახურავი ქარის მიერ
მონხნილი“, „ახალი სახელმძღვანელოები, განრიგით მოცემული
მიღებული და მოსწავლეებზე განაწილებულია“ და ა. შ. ამასთან,
გეგმით გათვალისწინებული მთელი რიგი საკითხები (როგორცაა
—ტექნიკურ საშუალებათა სწავლებაში გამოყენება, მეთოდური მუ-
შაობისადმი კონტროლის დაწესება, დირექციის მიერ საკონტროლო
წერების ჩატარება, აკადემიურად ჩამორჩენილ და მეორეწლიან
მოსწავლეებზე დირექციის სისტემატური კონტროლის დაწესება და
სხვა) თითქმის ყველა შემოწმებულ სკოლაში შეუსრულებელია.

სკოლებში პედაგოგიური საბჭოს სხდომებზე საკითხები ძირითადად დამაკმაყოფილებლად ან განხილული. იგი მოიცავს I მეოთხედის მანძილზე სასწავლო-აღმზრდელი პროცესის საქმად საფუძვლიან ანალიზს, მაგრამ ზოგიერთ სკოლაში ვაწყდებით შეუსაბამობას პედაგოგიური საბჭოს ოქმში აღნიშნულსა და სინამდვილეს შორის, ლედარსაღეს რეაქციანი სკოლის პედაგოგიური საბჭოს ოქმში ვკითხულობთ: „დამაკმაყოფილებლად ისწავლება მათემატიკა III კლასში (მასწ. ა. ფირცხალავა), მოსწავლეები დამაკმაყოფილებლად ხსნიან ამოცანებსა და მაგალითებს, მსჯელობენ გამართულად, იძლევიან შეკნებულ პასუხებს, კლასი პროგრამულ მასალას ფლობს დამაკმაყოფილებლად“. ჩვენს მიერ ამავე კლასში ჩატარებულ საკონტროლო წერაში კი 20 მოსწავლიდან—16-მა „2“ დაიმსახურა. ვფიქრობთ, აქ კომენტარებიც ზედმეტია. ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლის პედაგოგიური საბჭოს 1972 წლის 16 ოქტომბრის ოქმში (№ 2) აღნიშნულია, რომ „ფიზიკის მასწავლებლები მონდომებით ეკიდებიან მინდობილ საქმეს. მათ მიერ ჩატარებული გაკვეთილების ანალიზიდან ირკვევა, რომ მოსწავლეთა დიდი ნაწილი დამაკმაყოფილებლად ფლობს საგანს. ნაკლოვანებები მდგომარეობს იმაში, რომ ჯერ კიდევ მოსწავლეთა დიდი ნაწილი შეგნებულად ვერ ფლობს კანონებსა და ფორმულებს. მათ უჭირთ ამოცანებისა და მაგალითების დამოუკიდებლად ამოხსნა. მასწავლებლებმა მეტი ყურადღება უნდა მიაქციონ თვალსაჩინოების გამოყენებას და მაგალითებზე მუშაობას“. სწორედ ამაზე იტყვიან, „ფიცი მწამს, ბოლო მაკვირებსო“. სამწუხაროდ, როგორც ეს შემოწმებითაც დადგინდა, პედაგოგიური საბჭოს შეფასების მეორე ნაწილი ზუსტად ასახავს სინამდვილეს. ასეთი არალრგიკური, წინააღმდეგობრივი მსჯელობის ფაქტებს სხვა სკოლების პედაგოგიური საბჭოს სხდომათა ოქმებიც ვაწყდებით.

რაიონის სკოლებში სასწავლო-აღმზრდელი პროცესის მართვის არსებული მეთოდები ჯერ კიდევ ვერ უზრუნველყოფს პედაგოგიური კოლექტივების მუშაობისადმი ყოველდღიური ხელმძღვანელობისა და კონტროლის შესაძლებლობას. სკოლის დირექტორები და სასწავლო მუშაობის დარგში მათი მოადგილეები მთელი სისრულითა და სიღრმით ვერ ახერხებენ თვალყურის დევნებას სწავლების, კლასგარეშე და სკოლისგარეშე აღმზრდელი მუშაობის ბევრი მხარისადმი. ვფიქრობთ, სწორედ ამით აიხსნება, რომ მათ კონტროლის გარეშე რჩებათ საკითხების მნიშვნე-

ლოვანი რაოდენობა; სათანადო ყურადღება არ ექცევა აკადემიკოს რად ჩამორჩენილ და მეორეწლიან მოსწავლეებთან მუშაობას. როგორც შემოწმებით დადგინდა, ეს საქმე მთლიანად კლასის ხელმძღვანელებსა და პედაგოგებს აქვთ მინდობილი, ხოლო სკოლის ხელმძღვანელებს წარმოდგენაც კი არა აქვთ, თუ რა მდგომარეობაა სასკოლო მუშაობის ამ მეტად მნიშვნელოვან უბანზე. მაგალითად, ახუთის საშუალო სკოლის IX კლასის მოსწავლეები ჯალაღონია და გ. ჯიჯელავა I მეოთხედში არცერთხელ არ ყოფილან გამოძახებული ალგებრასა და გეომეტრიაში, მეოთხედურ ნიშნებად კი არადამაკმაყოფილებელი შეფასება აქვთ. ასევე არასწორად არის შეფასებული ჩხოროწყუს I საშ. სკოლის VI კლასის მეორეწლიანი მოსწავლეები რ. გაბელია და ვ. უბირია I მეოთხედში. მუხურის საშ. სკოლის V კლასის მოსწავლე თ. საჯაიას არადამაკმაყოფილებელი შეფასება აქვს მათემატიკასა და ისტორიაში, მაშინ, როდესაც ეს ისტორიაში არცერთხელ არ გამოუკითხავს მასწ. თ. ცირამუას.

ჯერ კიდევ დიდია მოსწავლეთა მიერ გაკვეთილების გაცდენის შემთხვევები. I მეოთხედის მონაცემებით რაიონის სკოლებში მოსწავლეთა მიერ გაცდენილი იყო 30.662 სთ., აქედან არასაპატიო მიზეზით—5.780. როგორც ჩანს, მოსწავლეთა მიერ გაკვეთილების უმიზეზოდ გაცდენის ყოველი კონკრეტული ფაქტი ჯერ კიდევ არ ხდება პედაგოგიური კოლექტივებისა და მშობელთა სერიოზული მსჯელობის საგნად. სხვანაირად როგორ შეიძლება აიხსნას, რომ შემოწმების დღისათვის ახუთის საშუალო სკოლის IX კლასებში 20 მოსწავლიდან არ გამოცხადდა 8 მოსწავლე. X¹ კლასში—20-დან—6, X² კლასში—19-დან—4, ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლის X³ კლასში 23-დან—2 და ა. შ. მოსწავლეთა მიერ გაკვეთილების გაცდენისადმი კლასის ხელმძღვანელთა და მშობელთა არადროული რეაგირება ზელსაყრელ პირობებს ქმნის არასრულწლოვანთა დანაშაულებრივი ქმედებისათვის, რომლის სამწუხარო მაგალითი, როგორც ეს ზემოთ აღნიშნა, რაიონის სკოლებში უკვე იყო.

საყოველთაო-სავალდებულო რვაწლიანი განათლების კანონის წარმატებით განხორციელება და არასრულწლოვანთა უზედამხედველობის თავიდან აცილება სხვა ფაქტორებთან ერთად დიდად არის დამოკიდებული, განსაკუთრებით სოფლის რაიონების სკო-

ლებში, გახანგრძლივებული დღის ჯგუფების კარგ მუშაობაზე მაგრამ ჩხოროწყუს რაიონის სკოლების ხელმძღვანელები მათ შაობას არ აქცევენ ჯეროვან ყურადღებას. გახანგრძლივებულ დღის ჯგუფებში მუშაობა ფაქტიურად სწავლების პროცესის გაგრძელებას წარმოადგენს. სარგებლობენ რა სკოლის დირექტორებისა და მათი მოადგილეების უყურადღებობით, გახანგრძლივებული დღის ჯგუფების აღმზრდელებს არ გააჩნიათ სამუშაო გეგმები, რაც მთავარია, ისინი ნაკლებად ზრუნავენ ბავშვების გართობა-დასვენებაზე და კვებზე. მაგალითად, ჩხოროწყუს რაიონის მუხურის, ახუთის და ლესიჭინეს I საშუალო სკოლებში ბუფეტის გამგეები არ ადგენენ მენიუს, არ ამზადებენ ცხელ სადილებს, ამასთან ერთად, პროდუქტებიაც ცუდად მარაგდებიან (სასკოლო ბუფეტებში გასაყიდად შემთავთ კონსერვები, მურაბები, შოკოლადის კონფეტები, ორცხობილა და სხვა ძვირადღირებული პროდუქტები).

ამასთან ერთად, გახანგრძლივებული დღის ჯგუფები სწორად არ არის დაკომპლექტებული დებულებით გათვალისწინებული ნორმის მიხედვით. ნაცვლად 30 მოსწავლისა, ჯგუფში ხშირად 20—25 მოსწავლეა. ასეთი მდგომარეობა იყო მაგალითად მუხურის საშუალო სკოლაში, სადაც ჩვენი ჩარევის შემდეგ ერთი გახანგრძლივებული დღის ჯგუფი დაიხურა.

სკოლის დირექტორებსა და მათ მოადგილეებს სასწავლო მუშაობის დარკში საკმაო რაოდენობით აქვთ მოსმენილი მასწავლებელთა გაკვეთილები და პუმანიტარული ციკლის საგნების მათ მიერ მოსმენილი გაკვეთილების ანალიზებიც დამაკმაყოფილებლად შეიძლება საითვალოს, მაგრამ როცა საქმე ეხება საბუნებისმეტყველო საგნებს, მოგომარეობა რადიკალურად იცვლება. ძირითადად ზემოაღნიშნული მიზეზების გამო, მათ არ შესწევთ უნარი საფუძვლიანად გააანალიზონ ამ ციკლის საგნების სწავლება, ღრმად ჩაწვდნენ ვთქვათ, მათემატიკის, ფიზიკის ან ქიმიის მასწავლებელთა მუშაობის ავ-კარგს. მისცენ მათ საჭირო თეორიული და მეთოდური ხასიათის რჩევა-დარიგება. ვფიქრობთ, ნაწილობრივ ამითაც აიხსნება ის უყურადღებობა, რომელსაც სკოლის ხელმძღვანელები იჩენენ მასწავლებელთა მეთოდური მუშაობისადმი.

არადაწამუნულებსამებრ არის გამოყენებული ფაქულტატიური მეცადინეობის საათები რაიონის სკოლებში. მხოლოდ ჩხოროწყუს I საშუალო სკოლაში IX კლასებისაგან დაკომპლექტებულია საბჭოთა

კანონმდებლობის საფუძვლების ფაკულტატიური კურსის შემსრულებელი ჯგუფი, რომელსაც ამ საქმის კარგი მცოდნე იურისტი ტ. ლემონჯავა ხელმძღვანელობს, თუმცა მას ბავშვებთან მუშაობის არაერთარი გამოცდილება არ გააჩნია და როგორც ჩანს, ამ საქმეში სათანადო დახმარებას არ უწევს ამ სკოლის პედაგოგიური კოლექტივი.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

1. საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს სკოლების სამმართველოს მოხსენებითი ბარათი ასპინძის რაიონის სახალხო განათლების განყოფილებისა და სკოლების მუშაობის შესახებ 3
2. ბრძანება № 60—ჩხოროწყუს რაიონის განათლების განყოფილებისა და ამავე რაიონის ზოგიერთ ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის შემოწმების შედეგების შესახებ 25

რედაქტორი უშ. ოზოლაძე
კორექტორი ე. ქურციკიძე

შანი 14 კპვ.

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 30/V-73 წ. ანაწყოების ზომა 6X9,5,
ქაღალდის ზომა 60X84, სასტამბო ფორმათა რაოდენობა 4.

შეკვ. № 298

უე—05562

ტირაჟი 5.000.

საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოს გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა და წიგნის
ვაჭრობის საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის მთავარბოლიგრაფმრეწველობის
სტამბა № 11, უშ. ჩხეიძის ქ. № 19

Типография № 11 Главполиграфпрома Государственного Комитета
по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета
Министров Грузинской ССР, ул. Уш. Чхеидзе № 19